

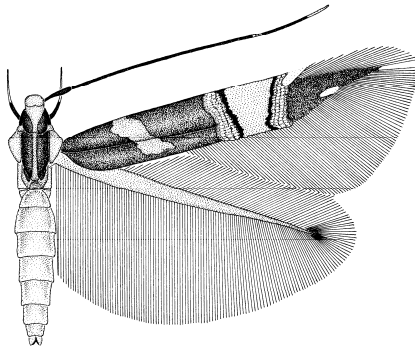
FRANJE

Jaargang 22 (43)

februari 2019

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Franje 22 (43) – februari 2019

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 06-46318831;
e-mail: m.g.m.jansen@nvwa.nl (werk); mgmjansen@gmail.com (privé)

Bestuur sectie Snellen, e-mail: snellen@nev.nl

voorzitter: Tymo Muus, K.J.Blokstraat 47 8384 EV Wilhelminaoord. Tel: 06-20358505

secretaris: Violet Middelman, Minstreelpad 79, 3766 BS Soest. Tel: 06-11268833

penningmeester: Remco Vos, Minstreelpad 79, 3766 BS Soest.

lid: Jurriën van Deijk, Kraaijenberg 8115, 6601 RL Wijchen.

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Siep Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik. Tel: 0516-471222, e-mail: siepsinnema@gmail.com

secretaris: Maja de Keijzer, Cornelis de Wittstraat 36^e, 3311 GD, Dordrecht. Tel: 078-6137704, e-mail: boos@xs4all.nl

penningmeester: Henk Stuurman, Het Dolomiet 15, 8255 BR Swifterbant. E-mail: henkstuurman@ziggo.nl

lid: Piet van Son, Molenstraat 52, 5051 LH Goirle. E-mail: pjaw.vanson@home.nl, tel: 013-5343042

lid: Maurice Franssen, Van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 JA Wageningen. E-mail: fransseq@xs4all.nl, tel. 0317-422940

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 10,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op banknummer (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 t.n.v. Sectie Snellen in Soest. Dit onder vermelding van ‘Contributie Snellen’ en het jaartal.

Foreign members can pay their yearly subscription of € 10,00 at the international banking account number (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 t.n.v. Sectie Snellen in Soest (BIC code INGBNL2A).

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 12,- per jaar,

IBAN-nummer: NL 36 INGB 0004 3165 51 t.n.v. sectie Ter Haar, Swifterbant.

Website NEV: www.nev.nl.

Website Snellen: www.sectiesnellen.nl

Website Ter Haar: www.sectieterhaar.com

INHOUD

Tymo Muus Verslag najaarsbijeenkomst Snellen op 3 november 2018.....	4
Harry Groenink Bijzondere vondsten in 2018	13
Chris Snyers Evolutie, kennis en verspreiding van microlepidoptera in België	14
Sifra Corver Een vlinderverhuizing.....	17
Tymo Muus Microlepidoptera 2000-2018: van ooglapjes tot vikings.....	19
Tymo Muus Nieuwe en interessante echte motten in Nederland en België III.....	25
Charles Naves Een zeer afwijkende vorm van <i>Phycita roborella</i> : een vervolg	30
Maja de Keijzer Verslag najaarsbijeenkomst Ter Haar op 20 oktober 2018	31
Joke Stuurman Over de grote vos en een aantal rupsenkweken.....	35
Trees Kaizer Twee bijzondere soorten op licht.....	35
Maarten Eysker : Nachtvinders in Oegstgeest	35
Klaas Kaag Raadsels rond <i>Mesapamea secalis</i> , <i>Diarsia brunnea</i> en <i>Catocala sponsa</i>	35
Gerrit Tuinstra Interessante macro's in 2018	37
Harry Groenink Bijzondere waarnemingen in Overijssel	39
Maurice Franssen De sponzige <i>sponsa</i>	39
Jeroen Voogd Drie korte punten	40
Frans Post <i>Protolampra sobrina</i> en de dynamiek van nachtvlindernachten.....	39
Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen	41
Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar	42

Verslag najaarsbijeenkomst Snellen op 3 november 2018 te Amersfoort

Tymo Muus

Aanwezig (52 personen): Harm Alberts, Ben van As, Theo Bakker, Hans van den Berg, Sifra Corver (gast), Tineke Cramer, Tom Damm, Jurriën van Deijk, Guus Dekkers, Louis van Deventer, Koen van Dijken (en partner), Ben Gaxiola, Henk Gremmer, Marja van der Grift, Harry Groeninck, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Ico Hoogendoorn, Jelle Jacobsen, Klaas Kaag, Trees Kaizer, Maja de Keijzer, Sjaak Koster, Sandra Lamberts, Albert Meek, Kerstin Menge, Violet Middelma, Wouter Moerland, Daniël Muilwijk, Charles Naves, Erik van Nieukerken, Grace Nijland, Tom van Noort, Willem Oosterhof, Julian Overweg, Miranda van Rijn, John van Roosmalen, Jürg Schmid (gast), Rudi Seliger (gast), Chris Snyers, Shirley Tienessen, Remco Vos, Remco Wester, Arnold Wijker, Reinder en Natalia Wijma, Wolfgang Wittland, Paul van Wonderen, Ton Zijp, Jaap Zwier.

Huishoudelijk gedeelte

1. Opening en welkom

De voorzitter blikt terug op een érg warm jaar. De hoogste temperatuur werd op 27 juli gemeten in Westdorpe (Zeeuws-Vlaanderen) en Arcen (Limburg) met 38,1 graden. Het was officieel de warmste 27 juli sinds het begin van de metingen met in De Bilt een maximum van 35,4 graden. Dit met verdroge, dan soms herfstachtige, taferelen als gevolg. Het vorige record van 32,3 graden uit 1933 werd daarmee verpulverd. Sommige vlinders werden dit jaar als bijzonder talrijk ervaren, andere soorten leken nagenoeg minder talrijk. Vlinders met ongebruikelijke derde generaties en vlinders die zich op plaatsen lieten zien waar ze nagenoeg niet eerder werden gezien. Eén voorbeeld hiervan is *Scrobipalpa salicorniae* Hering, zeekraalzandvleugeltje, die zelfs in Drenthe werd gezien. Het weer was ook trekvlinders goed gezind, een klimaat die zuidelijke soorten de mogelijkheid geeft zich steeds beter te kunnen vestigen. Gelukkig toonde de natuur deze herfst tekenen van herstel, zodat ook bladmineerders tegen alle verwachtingen in alsnog talrijk konden worden gezocht en gevonden. Eén van de hoogtepunten was het voorlopig gedoopte ‘acaciawolkje’ *Parectopa robinella* Clemens. Deze van oorsprong Noord-Amerikaanse soort werd dit jaar voor het eerst in ons land gevonden. In korte tijd was half Nederland op zoek naar de soort en werd de soort uit zo’n 33 kilometerhokken gemeld(!). Een knap staaltje teamwork.

Het bestuur heeft twee buitenlandse sprekers bereid gevonden om hun verhaal te gaan doen in het kader van 10 jaar Microlepidoptera.nl: Sifra Corver (Zürich, CH) en Dr. Jürg Schmid (Ilanz, CH). Tymo ontmoette Jürg enkele jaren geleden in het veld waar zij in gesprek raakten over de microvlinderrupsen. Jürg is ongekend gedreven en getalenteerd in het kweken en fotograferen van vlinders in de Alpen. Mede dankzij een bijdrage vanuit de NEV hebben we Jürg ‘speciaal’ over kunnen laten vliegen naar Amersfoort! Zo’n tienjarig bestaan staat niet op zichzelf: er zijn veel meer goede initiatieven geweest om de

Franje 22 (43) – februari 2019

belangstelling voor micro's aan te wakkeren. Niet te vergeten: ook de Kleinevlinders.nl is een welkome aanvulling geweest, een website die dit jaar eveneens 10 jaar bestaat!

2. Bestuursmededelingen intern

Bestuursverkiezing

Jurriën van Deijk is verkozen tot algemeen lid van het bestuur. Daarmee zal Violet doorschuiven en de secretarisfunctie op haar nemen, een functie die ze al tijdelijk vervulde.

Ledenbestand

Als nieuwe leden verwelkomen we: Ben Gaxiola, Daniël Muilwijk en Julian Overweg. Twee afmeldingen: Kees Zwakhals en Hans Donner.

Franje

Door omstandigheden kon Maurice Jansen helaas de aanlevering van de Franje 42 dit najaar niet tijdig verzorgen. De besturen van Ter Haar en Snellen hebben deze taken eenmalig overgenomen en uitgevoerd.

- Charles Naves merkt op dat zijn bijdrage een wijziging behoeft, namelijk bij *Oncocera semirubella* op pagina 70 moet de naam Rick Boerboom veranderd worden naar Ina van de Vlist.- Kees Alders heeft laten weten dat in het stuk over het toevoegen van waardplanten in Franje wellicht de term 'waardplanten' in alle gevallen veranderd kan worden naar 'voedselplanten'.

'Nieuwe' vorm van de Werkgroep Vlinderfaunistiek

De landelijke database van de vlinders heet 'Noctua' en is sinds 2001 een gezamenlijk project dan wel (juridisch) eigendom van De Vlinderstichting en de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF). Laatstgenoemde is een werkgroep van EIS Nederland. Het beheer van Noctua is sinds het najaar van 2016 overgedragen aan Jurriën van Deijk (De Vlinderstichting). In het kader van de voortzetting van de WVF zullen zowel Snellen als Ter Haar nu de WVF voortzetten. Hierover werd op 23 oktober jl. vergaderd. De secties kunnen dus (mede) aan de slag met Noctua. In januari 2019 volgt een eerste vergadering met De Vlinderstichting, Ter Haar en Snellen zodat er een toekomstige visie met betrekking tot Noctua kan worden gedeeld.

De AVG

Het bestuur is verplicht rekening te houden met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) die eerder dit jaar in werking is getreden. Op de website is het statement te vinden, wie hier nieuwsgierig naar is kan deze ook via e-mail opvragen. Eventuele verbeteringen hierop zijn welkom. Wij zullen trouwens vandaag enkele sfeerfoto's nemen en wie niet in beeld wil komen kan dat in de pauze bij het bestuur aangegeven.

Terugblik activiteiten

Dit jaar is een aantal voorgenomen activiteiten niet doorgegaan wegens drukte in het bestuur. We willen deze activiteiten alsnog ontplooiën in 2019. Het gaat daarbij om een determinatiedag, een cursusdag lichtmotten (Pyralidae) en wellicht een dagexcursie érgens in Nederland. Het bestuur is in het bezit van een beamer en leenbinoculairs dus ieder die mee wil denken is welkom. In ieder geval is al wel duidelijk geworden dat de weekendexcursie in de Hollandse Duinen een succes was. Sandra Lamberts komt hier later met een verslag op terug.

De bladmineerdersexcursie in Doetinchem in De Zumpe op 30 september jl. werd bezocht door 22 belangstellenden. We bedanken Ben van As voor zijn bereidheid de excursie opnieuw tot een succes te maken. Er werden zo'n 93 soorten waargenomen. Interessante soorten waren *Coleophora bornicensis* (Fuchs), bruine wormkruidkokermot; *Cosmopterix scribaiella* (Zeller), zwarte rietprachtmot; *Phyllocnistis valentinensis* M. Hering, geel slakkenspoormot; *Phyllonorycter populifoliella* (Treitschke), grijze populierenvouwmot en *Coleophora alnifoliae* (Barasch), elzenkokermot.

Weekendexcursie 2019

Het is komend jaar de beurt aan de leden van Snellen om een weekendexcursie te organiseren. Maar, er ligt een goed initiatief bij de leden van Ter Haar waar Snellen zijn voordeel mee kan doen. Een gebied waar nog weinig naar vlinders is gekeken en interessant lijkt: Nationaal Park de Maasduinen.

Tot ieders verrassing was er enige tijd geleden plotseling een 1000+1 soortendag uitgeroepen door het Limburgs Landschap, in de Maasduinen. De hele dag werd er toen naar planten en beesten gezocht, en 's avonds is er door Sandra Lamberts, Arnold Wijker, Hans Groenewoud en Maurice Franssen naar nachtvlinders gekeken. Hans en Maurice hadden de boswachter/organisator mee in het gebied en die man was zo razend enthousiast dat Hans hem gevraagd heeft of er eventueel een weekendexcursie in het gebied zou kunnen worden gehouden. Een maand geleden kwam het antwoord: ja, dat mag, maar niet in het broedseizoen van de nachtzwaluw (15 maart – 15 juli). Rekening houdend met de vakanties en de maanstand komen we dan uit op het weekend van 23-25 augustus (een week eerder zou ook kunnen maar dan is het volle maan). Dat is laat, en dat is dus hetgeen waar wij jullie mening over willen hebben want er zitten nadelen aan: er zijn minder soorten dan in juni-juli. Van de andere kant hebben we dan wel kans op soorten die we in juni-juli niet zien. Bijvoorbeeld, op 26 augustus 2017 zagen de hiervoor genoemde groep in de Hamert (mooiste stuk van de Maasduinen): *Lasiocampa trifolii* (kleine hageheld); *Idaea subsericeata* (satijnstipspanner), *Hypenodes humidalis* (moerasmicro-uil) en als topper *Xestia agathina* (late heide-uil). Tijdens de Snellen-Ter Haar excursie in Winterswijk, een aantal jaren geleden, waren we ook in augustus en Maurice had toen ook goede resultaten op de Maoneschiensweide bij het Vragenderveen.

Franje 22 (43) – februari 2019

Als de beide secties erachter staan dan krijgen we vergunning voor het hele gebied van Arcen tot Gennep en er is ook een rustig gelegen overnachtingsplek in de omgeving. Kortom: best wel positief nieuws, maar die datum... Het bestuur van de sectie ter Haar is enthousiast en als Snellen bestuur zijn wij dat ook. Hans Groenewoud komt in het voorjaar met nieuwe informatie.

Toekomstige lezingen

We hopen in het najaar van 2019 een gastlezing te hebben van Ben Smart (UK). Ben is enthousiast en het bestuur van Snellen zal de NEV benaderen voor subsidie. Dergelijke activiteiten maken dat er op een andere manier onderzoek kan worden gedaan, onder meer door gericht naar rupsen te zoeken. Een gebrek aan biologische kennis staat onder meer concrete beschermingsplannen in de weg.

Reglementen

Het bestuur heeft de afgelopen jaren een zorgvuldige ledenadministratie opgebouwd en tracht hierover zo zorgvuldig mogelijk met leden te communiceren. Er zijn bij leden echter soms vragen over het statuut/reglement. Het bestuur loopt al een aantal jaren rond met deze vraag en wil hierover nu ook openheid verschaffen naar de leden toe. In Franje november 2002 wordt het volgende geschreven: *“Het bestuur is van mening dat de huidige reglementen van de sectie die dateren uit 1989 toe zijn aan herziening”*. Eén jaar later (september 2003) wordt het opstellen van een nieuw reglement uitgesteld tot een volgende vergadering. Pas in maart 2005 wordt hier weer op ingegaan *“De voorzitter deelt mee dat de herziening van de reglementen waarvan eerder sprake was wordt uitgesteld tot volgend najaar”*. Het agendapunt is voorts - wederom - niet meer opgepakt, hoewel in september 2006 wel wordt verwezen naar *“(…) belangen van de sectie Snellen, zoals die zijn vastgelegd in de reglementen”*. Gezien het feit dat Marja van der Straten bijna 8 jaar voorzitter is geweest (voorafgaand aan het zittende bestuur) is haar in januari 2014 naar het bestaan van de reglementen gevraagd. Zij stelt in een reactie dat Snellen **geen** statuten noch een kascommissie kent. Het bestuur heeft ook het reglement van de NEV opgevraagd daar hier in het verleden meermaals naar werd verwezen. Dit leverde niet het beoogde resultaat op, immers, de NEV stelt in artikel 23 van het reglement (vastgesteld in april 2014) dat “[secties] kunnen eigen reglementen hebben, die echter aan de voorafgaande goedkeuring van het bestuur onderworpen zijn”. Dit is voor zover wij het kunnen vinden, de enige actuele en beknopte regelgeving. Wij maken hieruit op dat het enige reglement dateert uit 1989 waar voorgangers enerzijds naar verwijzen, wat zoekgeraakt dan wel vergeten moet zijn. Het bestuur zal daarom de verantwoordelijkheid op zich nemen voor het opstellen van een reglement die dan in het nieuwe jaar aan de leden zal worden voorgelegd. Erik van Nieukerken merkt op dat secties geen statuten hebben, maar eerder een reglement. Het bestuur zal daarom voortaan naar deze term gaan verwijzen. Louis van Deventer is in het bezit van het ‘oude reglement’ en deze heeft hij per e-mail met het bestuur gedeeld. Waarvoor dank, daarmee hoeft het wiel niet opnieuw worden uitgevonden.

Franje 22 (43) – februari 2019

Snellen - Financieel jaaroverzicht 2018 en begroting 2019

Financieel jaaroverzicht 2018 (bedragen in €)

jaaroverzicht 2018					
Inkomsten	Begroot	Werkelijk	Uitgaven	Begroot	Werkelijk
Contributies	1.035,00	839,00	Zaalhuur	100,00	92,75
Rente	0,00	1,24	Kosten Franje	300,00	247,51
Giften	0,00	3,00	(Reis)kosten bestuur	175,00	0,00
			Bankkosten	125,00	126,73
			Overige kosten	100,00	144,45
			Website	20,00	16,98
			Resultaat	215,00	214,82
	1.035,00	843,24		1.035,00	843,24
Positief Resultaat		108,73			
Beginsaldo Bank		2.088,73	Eindsaldo Bank		2.234,55
Beginsaldo Kas		54,05	Eindsaldo Kas		123,05
		2.142,78			2.357,60
Mutatie Liquide	middelen	214,82			

Begroting 2019					
Inkomsten	Begroot 2019	Werkelijk 2018	Uitgaven	Begroot 2019	Werkelijk 2018
Contributies	1.190,00	1.035,00	Zaalhuur	100,00	92,75
Rente	0,00	1,24	Kosten Franje	300,00	247,51
Giften	0,00	3,00	(Reis)kosten bestuur	175,00	0,00
			Bankkosten	125,00	126,73
			Overige kosten	100,00	144,45
			Website	20,00	16,98
			Afrek. Kosten 2018	350,00	0,00
			Resultaat	-205,00	410,82
	1.190,00	1.039,24		1.190,00	1.039,24

Franje 22 (43) – februari 2019

Per 1-1-2018 115 betalende leden € 1.035,00.

Per 1-1-2019 119 betalende leden € 1.190,00.

Gemeente Amersfoort vraagt geen huur voor het gebruik van de zaal, het gebruik is 'om niet'. Hier dient wel een tegenprestatie tegenover te staan, zoals een inventarisatie/lezing o.i.d. Er is wel een bedrag opgenomen voor koffie/thee etc. en wanneer de tegenprestatie niet uitgevoerd kan worden.

Nog te ontvangen bijdragen; 2016 = € 18,00; 2017 = € 90,00; 2018 = € 243,00 ;

Vooruit ontvangen voor 2019 = € 117,00

Nog af te rekenen posten 2018: Onkosten/reiskosten lezing Jürg Schmid en onkosten speldjes / soep.

Contributieverhoging

Het bestuur heeft besloten de contributie bij te stellen van 9 euro naar 10 euro per ingang van 2019. De contributie was zeer lange tijd constant gebleven, maar is onderhevig aan inflatie en tal van andere zaken zoals ambities voor drukwerk, deelname in de WVF, activiteiten en (gast)lezingen. Creatieve oplossingen door Franje als pdf te verzenden en een gratis onderkomen te realiseren heeft voorkomen dat Snellen de reserves enigszins kon sparen. De druk- en portokosten voor Franje liggen nu op gemiddeld 9 euro per jaar voor Nederland en voor het buitenland is dit zelfs €12,40 per jaar. Het komt er in feite op neer dat buitenlandse contributies de diensten van een gedrukt exemplaar van Franje bij lange na niet meer dekt. Doordat de verzendkosten de laatste jaren ook zijn gestegen is ook het contributiebedrag niet meer rendabel.

3. Bestuursmededelingen extern

Iets meer structuur en duidelijkheid bij nieuwe soorten

Het warme weer brengt het areaal van een groot aantal soorten dichterbij en dat betekent in de toekomst nog meer **nieuwe soorten!** In de afgelopen jaren lijkt het aantal nieuwe soorten alleen maar toe te nemen. Natuurlijk is dat niet alleen het gevolg van klimaatverandering. Het is echter gebleken dat de toename van het aantal nieuwe soorten voor sommigen niet meer bij te benen is. Door het verdwijnen van de jaarlijsten treedt er bovendien veel versnippering op. Zo verschijnen er steeds vaker 'losse' lijvige artikelen over nieuwe soorten, zijn er her en der digitale nieuwsberichten en blijven er soorten achter die nooit gepubliceerd gaan worden. Het opstellen van dergelijke artikelen kost enerzijds veel tijd om het (naar wetenschappelijke juistheid) op te stellen, te laten controleren door een klein aantal reviewers en kan in de toekomst leiden tot een langere wachttijd tot verschijnen van een artikel. Al met al kan het veel spanning en onduidelijkheid met zich meebrengen, want er wordt ook wel eens wat achtergehouden. In dit geval is er wellicht een rol voor Snellen en de website *Microlepidoptera* weggelegd om het overzichtelijk te houden.

Mogelijk stappenplan nieuwe soorten:

1. *Controle & opname in checklist Microlepidoptera*. Om gezichtsverlies en tevens 'dubbel werk' te voorkomen wordt voorgesteld soortnamen zo snel mogelijk op te

nemen in de checklist van Microlepidoptera.nl zodat ieder op tijd na kan gaan wanneer een soort ‘nieuw’ voor Nederland is. Nieuwe soorten kunnen via het gebruikelijke e-mailadres worden doorgegeven (microlepidoptera@gmail.com) en de juistheid van de vondst wordt dan gecontroleerd. De soort is dan weliswaar nog niet officieel in de literatuur gepubliceerd maar is wel bekend als faunabestanddeel, want vrijwel iedereen controleert als eerste (bekende) checklists. Bijv.:

www.microvlinders.nl/soorten/soortenlijst.php

2. *Vermelding in Noctua en Waarneming.nl*. We zien regelmatig dat Waarneming.nl zelf soorten met verkeerde status toevoegt, bijv. ‘inheems’ voor exoten. Niet iedereen is bovendien actief op Waarneming.nl. Nadat de soort op ML is opgenomen kan de soort vrijwel direct worden aangemaakt in Noctua en Waarneming.nl, zodat de status kan worden toegekend en waarnemingen kunnen worden doorgegeven.
3. *Consultatie specialisten*. Updates van nieuwe soorten worden ‘achter de schermen’ met een aantal regionale aanspreekpunten en specialisten gedeeld zodat iedereen ‘bij’ is.
4. *Nederlandse naam toekennen*. Eerste vinder doet een voorstel voor een Nederlandse naam bij Tymo Muus, die dit vervolgens deelt met een aantal personen. Het moet bij voorkeur een vaste commissie zijn binnen Snellen. Kees van Keulen en Paul van Wonderen zitten al in die commissie. Richtlijnen staan in de publicatie van Zwier & Muus (eds., 2009). Het is van zeer groot belang dat er ook Belgische collega’s in deze commissie komen, omdat het bedenken van deze namen geen aangelegenheid is voor uitsluitend ons Nederlanders!
5. *Publicatie*. Het is aan de vinder om te besluiten een artikel te wijden aan de vondst in een tijdschrift of dat hij/zij dit uit handen laat nemen. Deskundigen kunnen nieuwkomers ook goede adviezen geven bij het opstellen van een artikel.

Er wordt positief gereageerd op het plan. Soms worden zaken niet gepubliceerd en dat is jammer. Koen van Dijken geeft aan dat het schrijven van een publicatie niet voor iedereen is weggelegd omdat het een intensieve bezigheid betreft. Erik van Nieukerken betwijfelt of een soort niet op meerdere plaatsen nieuw kan worden gemeld. Dit verschilt kennelijk per redacteur. Een ‘digitale’ en daarna ‘literaire’ melding kunnen volgens hem prima. De voorzitter meent dat er altijd wel iemand is die amateurs kan ondersteunen bij hun tekst. John van Roosmalen noemt dat er recentelijk nog een geval van ‘teleurstelling’ was bij een nieuwe soort maar dat uiteindelijk wel kon worden opgelost; ook hij moedigt het aan om hiervoor een methodiek te hebben.

Literatuur

Muus TST, Zwier JHH (eds), Gielis C, Groenen F, Jansen MGM, Huisman KJ, Koster JC, Muus TST, van Nieukerken EJ, van der Straten MJ & Zwier JHH 2009. De Nederlandse namen van de microlepidoptera in Nederland en België. 1-47. Internet Publicatie http://www.microvlinders.nl/library/pdf/NLnamen_2009.pdf

Nieuwe website Belgische vlindercatalogus

De Belgische catalogus van de vlinders van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie is in september vernieuwd en staat op de website van www.Phegea.org. Neemt u eens een kijkje!

SEL Congres in 2019

Societas Europaea Lepidopterologica, ofwel het ‘grote’ Europese vlindergenootschap, organiseert het 21^e congres in Italië te Compobasso, van 3-7 juni in 2019. De Universiteit van Molise is hierbij betrokken. Erik geeft hierover een presentatie.

Uitgelezen

Als nieuw boek is dit jaar verschenen en ter inzage meegebracht: “Die Schmetterlinge (Lepidoptera) der Oberlausitz. Teil 5. Kleinschmetterlinge” (T. Sobczyk et al.). Het boek kost 60 euro. De regio Oberlausitz is het meest oostelijke gelegen deel van Duitsland, ten oosten van de stad Dresden. Het boek bevat diverse foto’s van vlinders en hun rupsen. Het is geen determinatiewerk maar bevat wel nuttige informatie over de verspreiding in het gebied, iets wat doet denken aan het werk van Kuchlein en De Vos ‘Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders’. Een andere veelbelovende titel is “Motýli a housenky střední Evropy V.: Drobní motýli I.”. Het behandelt een zeer groot aantal micro’s aan de hand van prachtige aquarellen van Aleš Laštůvka. De tekst is Tsjechisch.

Rondvraag

Erik van Nieukerken deelt zijn ervaringen met twee nieuwe soorten *Phyllocnistis*. In 2018 is een nieuwe soort mineermot ontdekt: *Phyllocnistis extrematrix* Martynova. De rups leeft op populier (*Populus*) en maakt mijnen op de bladeren, die lijken op slakkensporen. Daar is ook de Nederlandse naam van het genus aan ontleend: slakkenspoormotten. In 2018 werden eerder al twee nieuwe soorten van dit genus gemeld, waarmee het aantal soorten in één klap is verdubbeld van drie naar zes. Een van deze soorten had ten tijde van de melding nog geen naam, maar inmiddels is duidelijk dat dit *P. asiatica* Martynova betreft. *P. extrematrix* blijkt in Zuid- en Midden-Limburg al op diverse plaatsen voor te komen. Als Nederlandse naam wordt ‘peppeltwijgmineermot’ voorgesteld. Er zijn in het najaar ook nieuwsberichten over de soort verschenen op de websites Nature Today en Microlepidoptera.nl.

4. Leden van verdienste

Het bestuur was van mening dat de dag zich leent voor meer heugelijke momenten. Zo is besloten één lid vandaag in het zonnetje te zetten. De persoon betreft een hobbyentomoloog die zich op verdienstelijke wijze heeft opgesteld, vooral in het kader van het aanspreken van nieuw publiek. Het gaat om **Jaap Zwier**. Dit met begeleidende motivatie:

De voorzitter wil Jaap graag voor zijn met de woorden: “Ik weet niet veel van micro’s” en “maar wat jij weet over micro’s hoor ik graag, maar je moet wel hard praten”. Jaap typeert zichzelf graag als een algemene vlinderkenner, met aandacht voor micro’s. Al zo lang dat de voorzitter Jaap kent is hem iets opgevallen: waar Jaap komt, daar gebeurt iets. Met name, omdat hij erg toekomstgericht is en oog heeft voor beginners. Bijvoorbeeld: zo’n 12 jaar geleden was Jaap secretaris van de WVF. Toen hij hoorde over een “website over micro’s” maakte hij zich direct hard voor verspreidingskaartjes op deze website. Dat de initiatiefnemers een tiener en een twintiger waren, was voor hem irrelevant. Zijn inspanningen om Rode Lijsten en Nederlandse namen voor nachtvlinders van de grond te krijgen werden ook beloond.

Boven: Jaap Zwier ontvangt een speciale “Snellen” broche uit handen van Violet Middelman. Foto: Remco Vos
Onder: Sifra Corver en Tymo Muus in de bloemen gezet. Van links naar rechts: Violet Middelman, Remco Vos, Tymo Muus en Sifra Corver. Foto: Chris Snyers

Hoewel er bijzonder weinig animo was om Nederlandse namen voor micro's te bedenken moedigde hij wel een team aan om hier werk van te maken.

Recentelijk heeft hij afstand genomen van zijn vlinderverzameling met toelichting dat hij deze schenkt aan Violet en Remco om ervoor te zorgen dat zijn collectie een educatieve doelstelling krijgt voor nieuwe generaties. Niettemin is Jaap actief betrokken geweest bij het Papua project om de inheemse bevolking wegwijs te maken met de (bescherming en studie) van insecten, dit samen met Rob de Vos (Naturalis). Jaap krijgt een speciale 'Snellen' broche (zie foto vorige pagina) en een applaus!

De dag wordt afgesloten met een bedankje voor de sprekers en een persoonlijke toespraak van Erik van Nieukerken waarin hij zowel Sifra als Tymo wil bedanken voor de jarenlange inzet (zie foto vorige pagina). Voor ieder staat een borrel met een hapje klaar.

Gastlezing: Microlepidoptera in the Swiss Alps

Jürg Schmid behandelde de soorten die hij van het laagland tot de hoogste bergtoppen heeft waargenomen. Want ook op de hoogte van 4 km komen micro's voor! Aan de hand van indrukwekkende macro-opnames nam hij het publiek mee in het verhaal van de Alpenmicro's, enkele nog onbeschreven rupsen en wonderlijke overlevingsstrategieën.

Bijzondere vondsten in 2018

Harry Groenink

Dit jaar heeft zijn er weer een aantal soorten (terug)gevonden in Noord/Oost Overijssel die het vermelden waard zijn. Aan de hand van een aantal geprepareerde dieren toonde ik een zevental micro's. De meest spraakmakende ontdekking was *Aethes triangulana* (Treitschke), de triangelbladroller (fig. 4), in de Rheezermaten. Op 25.v.2018 werden twee exemplaren op licht verzameld. De soort is al voor langere tijd niet meer uit ons land gemeld. De vermoedelijke waardplant lange ereprijs of langbladige ereprijs (*Veronica longifolia*) komt op meerdere plaatsen langs de Vecht voor, zo ook in de Rheezermaten. G. Flint ontdekte de soort te Rande in 1972. Dat is niet ver gelegen van de meest recente vindplaats. De soort werd in 1974 ook ontdekt te Nuenen (Van der Wolf 1975), in deze omgeving zijn diverse dieren verzameld. Op 29.vi.2018 werd een exemplaar van *Oxyptilus chrysodactyla* (Denis & Schiffermüller), havikskruidvedermot, verzameld in het gebied. Tevens werd gezien *Oncocera semirubella* (Scopoli), de prachtmot, op 19.ix.2018 te Beerze, een vlinder die in het binnenland toch maar hoogst zelden wordt gezien, voorts werden waargenomen *Eucosmomorpha albersana* (Hübner), de roetvlekbladroller, op 20.v.2018 te Zuidloo en *Nephoterix angustella* (Hübner), de kraagvleugelmot, dit jaar op meerdere plaatsen en data aanwezig. De laatste soort lijkt algemener te worden.

Een donker exemplaar van een op 3.x.2018 te Deventer verzameld exemplaar van *Cydalima perspectalis* (Walker), de buxusmot, is wellicht nog leuk om te laten zien. Tot slot: wie kent de getoonde grijze palpmot met zwarte vlekjes, verzameld op 11.v.2018 te Sprengenberg? Het blijkt een exemplaar van *Carpatolechia proximella* (Hübner), de smalpalpmot.

Literatuur

Van der Wolf HW 1975. Vangst van *Aethes triangulana* Tr. in Nederland (Lep., Cochyliidae). Entomologische Berichten 35: 102.

De evolutie, kennis en verspreiding van de microvlinders in België, gedurende de laatste tien jaar

Chris Snyers

Een persoonlijk verhaal van een zuiderbuur en de zoektocht naar microvlinders: wat begon met een uitdagende start. Toen ik een goede tien jaar geleden naar motten begon te kijken, werd het mij meteen duidelijk dat er weinig of geen aandacht aan microvlinders werd besteed. Er waren geen veldgidsen voor deze groep, zelfs geen boek dat alle soorten geïllustreerd. Om te weten wat er al gezien was aan soorten in België was alleen maar lijst met wetenschappelijke namen beschikbaar, samengesteld door Willy de Prins, en de website van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie (VVE) waar een aantal soorten op afgebeeld stonden. Nu bekend als Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. Voor de macro-nachtvlinders was er net een veldgids verschenen en dat leidde meteen voor een enorme toename in de interesse voor het nachtvlinderonderzoek. Daarom nam ik samen met Leo Janssen de taak op om een ‘veldmap’ van de Belgische microvlinders samen te stellen. We zochten daarvoor eerst in onze eigen fotoarchieven. In het najaar van 2006 was het zover dat we begonnen op internet, en zelfs in boeken, naar afbeeldingen van de ontbrekende soorten te zoeken. Om het maar even te duiden was er van 25% van de soorten nergens een afbeelding in natuurlijke houding te vinden, dus gebruikten we daarvoor dan een foto van opgezette beestjes of zelfs tekeningen uit een boek. Dan nog de problematiek dat van $\pm 5\%$ gewoonweg geen afbeelding te vinden was.

Begin 2007 was het dan zover, we begonnen de “Veldmap van de Belgische Micro-motten” digitaal en gratis te verspreiden onder de geïnteresseerden. Al snel deden een 200 mappen de ronde. Na een aantal jaren was de map een algemeen goed tijdens nachtelijke inventarisaties. Het waren maar foto’s en afbeeldingen en dus zeker in de beginperiode kwam er heel wat kritiek om daarmee te determineren. Uiteraard was het ook niet mogelijk de determinatie van bepaalde soorten of families op basis van toenmalige foto’s met zekerheid te verrichten. Voor de laatstgenoemde kwam daarvoor uit Nederlandse hoek hulp! Namelijk www.microlepidoptera.nl waar een jonge enthousiaste Tymo Muus zich had vastgebeten in het determineren van microvlinders op foto. Ook hij kreeg daar in het begin de (on)nodige kritiek over, maar zoals we nu weten, was het de moeite om door te zetten. Hij was steeds bereid ons te helpen met determinaties wanneer hij kon. Het belangrijkste aan de Veldmap was dat de micro-motten nu ook meer bekeken en in de inventarisaties werden opgenomen. Dat gaf dan weer als gevolg dat een groot aantal soorten waarvan het soms meer dan honderd jaar geleden was dat ze gezien waren plots weer opdoken, en vele soorten werden ook aan de Belgische lijst toegevoegd. Een mooi voorbeeld daarvan was dat we op drie jaar tijd voor de provincie Henegouwen een kleine tweehonderd nieuwe soorten microlepidoptera aantroffen. En zelfs drie nieuwe Belgische motten in een onderzochte plaats.

Nu de studie en inventarisatie van de micro-motten op gang was gekomen was er nog de groep van de bladminerende microlepidoptera die aandacht verdiende want veel van de “probleem micro-motten” waren bladmineerders. Die waren aan de hand van hun mijnen blijkbaar juist heel gemakkelijk te herkennen maar ook niet altijd. In België was er vooral onderzoek gedaan naar de imago’s van de Gracillaridae door Willy de Prins die met de VVE ook jaarlijks een bladmijnenwandeling deed. Voor de andere soorten moesten we ons richten op Nederland waar we via www.bladmineerders.nl de steun van Willem Ellis kregen die ons steeds op het juiste spoor zette als we weer eens verloren liepen in een mijn. Terwijl er uitgekeken werd naar de mijnen van een nog niet eerder in België gevonden soort, namelijk *B. ulmifoliae* M. Hering (fig. 1), donkere iepenooglapmot, bleek vervolgens later dat het overgrote deel van de waarnemingen van *Bucculatrix albedinella* (Zeller), witte iepenooglapmop, tot deze soort te behoren (Snyers 2008). *B. albedinella* werd pas later enkel langs de kust ‘teruggevonden’.

Fig. 1. *Bucculatrix albedinella*, Knokke, 2013. Foto: Chris Snyers

In de eerste jaren kunnen we wellicht spreken van een zoektocht naar nieuwe provinciewaarnemingen. Een voorbeeld hiervan is de zoektocht naar de mijnen van *Ectoedemia louisella* (Sircom), akenvruchtmineermot, op de vruchten van spaanse aak (*Acer campestre*). In de volgende tien dagen trof ik de soort in elke Belgische provincie aan. Ook complete onverwachte soorten passeerden de revue, zoals *Phyllocnistis citrella* Stainton op blad van mandarijnen (*Citrus reticulata*).

Al snel begonnen we onze inventarisatie uitstappen op te splitsen in een mijnenzoektocht overdag en een nachtvangst, en werd er binnen de VVE een Bladmijnenwerkgroep opgericht met ook mooie nieuwe soorten zoals *Coleophora saponariella* Heeger, als gevolg. Zelfs kwamen we als eersten met bewijzen van bladminerende eigenschappen van *Swammerdamia caesiella* (Hübner).

Een lijst geven van alle “nieuwe” soorten die we de laatste jaren aantreffen - een lijst van vele tientallen soorten - zou niet weergeven wat er werkelijk aan de hand is aangezien we meteen een opsplitsing kunnen maken in:

1) Soorten die ooit al eens gevangen werden soms honderd jaar geleden, en die nu terug waargenomen worden door verhoogde aandacht, zoals na meer dan honderd jaar de eerste waarneming van *Tinagma perdicella* Zeller, de lepelmot (fig. 2).

Fig. 2. (boven) *Tinagma perdicella*, de lepelmot. Foto: Chris Snyers

2) Soorten die door onvoldoende kennis en interesse niet werden opgemerkt. Tot op vandaag komen er zo nog soorten bij waarvan we kunnen aannemen dat ze er al lang zitten maar niet werden opgemerkt. Recentelijk leverde dat ons soorten als *Ephestia welseriella* (Zeller) en *Delplanqueia inscriptella* (Duponchel) op (Slootmaekers et al 2018)!

3) Soorten die een echte uitbreiding kennen al dan niet door het veranderde gebruik van pesticiden of de veranderingen in het klimaat. Zoals de verspreiding van *Choreutis nemorana* (fig. 3) de vijgenskeletteermot, op vijg (*Ficus carica*).

Eender hoe je draait of keert, de opkomst van het internet met sites zoals www.microlepidoptera.nl en www.bladmineerders.nl en hun respectievelijke contactpersonen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de kennis van de Belgische microvlinders. De samenwerking tussen zowel Belgen als Nederlands is dus van groot belang voor de alsmaar toenemende belangstelling en kennis in beide landen!

Literatuur

Snyers C 2008. *Bucculatrix ulmifoliae* (Lepidoptera: Bucculatricidae), een nieuwe soort voor de lijst van de Belgische Lepidoptera. Phegea 36: 95-97.

Slootmaekers D, Snyers C, Wullaert S 2018. *Ephestia welseriella* and *Delplanqueia inscriptella* (Lepidoptera: Pyralidae, Phycitinae), new to the Belgian fauna. Phegea 45: 91-93.

Fig. 3. *Choreutis nemorana*, vraat van de vijgen-skeletteermot. Foto: Chris Snyers

Een vlinderverhuizing: tien jaar micro's kijken in Zwitserland

Sifra Corver

Een overzicht van leuke excursies en vondsten in kanton Graubünden (GR), Wallis, Tessin, Bern en Zürich (ZH).

Op uitnodiging van Tymo Muus mocht ik een presentatie houden over microlepidoptera in CH. Sinds 2007 woon ik in Zwitserland en ben sinds die tijd ook begonnen om microlepidoptera in mijn eigen woonomgeving in kanton Zürich te monitoren, te kweken, en op foto vast te leggen, en exemplaren in een collectie vast te leggen. Mijn hobby begon in Nederland, waar ik al diverse mensen leerde kennen en hier samen met Tymo begon aan de 'microvlinder website'.

Eigenlijk direct na de verhuizing heb ik me aangesloten bij de Entomologische Gesellschaft Zürich ('EGZ'), waar ik vele hartelijke mensen heb leren kennen die ik ook

tot mijn directe vriendenkring mag noemen. Regelmatig worden er insectenlezingen gegeven op de vrijdagmiddag, met als locatie de ETH Zürich, waar ik in 2015 ook gepromoveerd ben. In de loop van de tijd hebben er tal van excursies plaatsgevonden, georganiseerd door leden EGZ, onder andere met de bestemmingen Eglisau ZH en Val Müstair GR. Daarnaast heb ik me ook aangesloten bij de Entomologische Verein Bern ('EVV') maar ook de Microlepidoptera Arbeitsgruppe, welke tweejaarlijks een excursie organiseert in nog entomologisch onbekende, nog niet eerder onderzochte gebieden, inclusief ook de jaarlijkse Hochgebirge Excursion, die meestal op 2500+ meter plaatsvindt als de weersomstandigheden gunstig zijn, en er met nachtvangst en dagexcursies veel wordt verzameld rondom het gezamenlijke Kamplager.

Leuke vondsten deed ik vooral ook in eigen tuin. Door de redelijk kalkrijke grond, en met in de buurt veel zogenaamde gemengde bossen (Mischwald) en veen (Moos) gebieden, heeft dit veel leuke soorten opgeleverd, zoals *Parectopa ononidis* (Zeller), stalkruidmineermot, welke ik als mijn aan de overkant van mijn huis op een tractorpaadje vond. Het leverde een geslaagde kweek op, met prachtige vlindertjes als resultaat.

Sinds 2007 heb ik me vooral toegelegd op mineerders, geïnspireerd door Erik van Nieukerken, en Willem Ellis. Mijn voorliefde voor de Elachistidae is hieruit voortgekomen, vooral omdat de vlindertjes van dichtbij gewoon mooi zijn en met name van de alpine soorten is nog maar betrekkelijk weinig bekend! Door de jaren heen heb ik dan ook veel Elachistidae soorten gekweekt, waaronder *Elachista serricornis* (Stainton), gezaagde zeggemineermot, *Elachista gangabella* (Zeller), boskortsteelmineermot, *Elachista gleichenella*, *Elachista argentella* (Clerck), witte grasmineermot en nog enkele andere soorten. In mijn presentatie liet ik hier een reeks beelden van zien, onder meer ook van hoe deze soorten buitenshuis met veel geduld te uit te kweken zijn.

Een van mijn favoriete excursies was de trip naar Stalden, VS. Dit is een prachtige plek met veel zonnige kruidenhellingen (felsensteppen), kalkgraslanden (magerrasen), gemengde bossen en watervallen. In de tuinen op de buddleja's kan je de welbekende apollovlinder (*Parnassius apollo*) talrijk aantreffen, maar langs de vele met stenen begrensde paadjes leverden onder meer ook soorten op waar lang niet iedereen oog voor heeft, simpelweg omdat je ze snel voorbijloopt. Ik trof onder andere de zakdragers *Pseudobankesia alpestris* (Heinemann), *Eumasia parietariella* (Heydenreich), *Dahlica goppensteinensis* (Sauter) aan.

Een van de kantons waar ik veel heb mogen vangen in het gezelschap van dierbare vrienden is kanton Graubünden. De meest schitterende excursie was een excursie op de Ofenpasshöhe GR met overnachting in een Hotel op 2149m. Op de ruige vlaktes van de Ofenpasshöhe hebben we bijzondere soorten gezien, waaronder *Epinotia mercuriana* (Frolich), *Epermenia scurella* (Stainton), *Elachista heinemanni* Frey en *Anchinia laureolella* Herrich-Schaffer.

Voor wie interesse heeft in een georganiseerde excursie in Zwitserland kan zich bij mij melden: sifracorver@gmail.com.

Microlepidoptera 2008-2018: van ooglapjes tot vikings

Tymo Muus

Tymo blikt terug op 2006. Hij was al enkele jaren bevriend geraakt met Sifra Corver die op dat moment de eigenaar was van de toenmalige website Leps.nl. Een eerste bezoek aan Snellen in dat jaar leverde nieuwe connecties op. Het initiatief van Sifra en Tymo om een fotosite over micro's op te zetten kreeg positieve reacties. In augustus 2007 maakte de WVF zich hard voor verspreidingskaarten op deze website, waarmee het resultaat van vele jaren waarnemerswerk samen met Vlindernet op het internet kon worden ontsloten. In de beginjaren is de website al snel gegroeid en werd tal van informatie toegevoegd. Tevens werden er een achttal zomere excursies georganiseerd in het kader van onderzoek en educatie, met zo'n 65 unieke deelnemers door de jaren heen. De invulling van de website is na 2010 wat gestagneerd doordat het wel een behoorlijke kluiw bleek voor de zgn. editors, dan wel dat de beheerders maandenlang zoet waren met functionele schade door gesteggel met het hostingbedrijf. In deze periode verhuisde Sifra tevens naar Zwitserland.

De ambitie is om de authenticiteit van de website nog lang in stand te houden en in de toekomst de volledige invulling alsnog waar te maken. In ieder geval is de checklist actueel en geven nieuwsberichten inzage in de steeds veranderende samenstelling van de fauna. In 2013 kreeg Tymo vanuit de UES een onderscheiding voor zijn werkzaamheden, die hij daarna op een iets lager pitje bleef voortzetten. Terugkijkend op de laatste jaren merkt Tymo op hoe belangrijk het is om goede initiatieven de ruimte te geven en elkaar hierbij te helpen. Ook het belang om waarnemingen in alle zorgvuldigheid aan te leveren en te valideren is groot bij een dergelijk project. Hoewel er meer namen te noemen zijn die de laatste jaren een rol hebben gespeeld zijn er twee personen die in het speciaal genoemd dienen te worden: John van Roosmalen voor het toevoegen van vele foto's en teksten en Tom Damm voor het beheer van het onderdeel waardplanten. De website staat dus niet stil en blijft in beweging, onder meer hebben Sifra en Tymo het onderwerp 'verwante soorten' toegevoegd per soortpagina. Daar komen nog een aantal extra sleutels voor bekende genera bij zoals *Scoparia/Eudonia*, *Aethes*, *Pandemis*, *Stenoptilia*, *Glyphipterix* en *Cosmopterix*, *Bucculatrix*. Enkele daarvan hebben al een link naar geïllustreerde sleutels. Een zeer groot deel van de Nederlandse soorten is intussen geïllustreerd, in 2008 werd 55% geïllustreerd, nu is dat 96%.

Tymo vraagt de zaal te stemmen om een schatting te doen over het aantal nieuwe soorten in Nederland van de afgelopen 10 jaar. Dat zijn toch al ruim 60 soorten. Het aantal is opgebouwd uit twaalf meer historisch (later ontdekte) nieuwkomers, zeven soorten werden toegevoegd als gevolg van taxonomische veranderingen en opvallend is ook dat 18 soorten door volstreekte beginners zijn opgemerkt. Alle nieuwe soorten voor de fauna van de afgelopen tien jaar passeren vervolgens met naam en foto de revue. Een enorm en spraakmakend overzicht.

De presentatie wordt beëindigd met tal van voorbeelden van 'hoogtepunten' van de afgelopen 10 jaar. Omdat ze erg mooi zijn, een andere bijzondere eigenschap hebben of

ongekend zeldzaam zijn: de moeite waard om ons te blijven verdiepen in micro's. Niet alleen de stippen op de kaart zijn van belang, maar ook het verhaal achter elke stip.

Het eerste verhaal behandelt enkele wonderlijke uitbreidingen dan wel onverwachte nieuwkomers zoals de in 2018 in ons land ontdekte *Parectopa robiniella* Clemens, acaciawolkje (zich uitbreidend in Europa), een incidentele waarneming uit Lelystad van *Clepsis peritana* (Clemens; fig. 9-10) door Ico Hoogendoorn. De vlinder lijkt op een zeer kleine tuinbladroller, *Clepsis consimilana* (Hübner) en is al gevestigd in Europa. Dan was er toen nog het nieuws over *Bucculatrix ainsliella* (Murtfeldt), Amerikaanse ooglapmot. In totaal drie soorten die oorspronkelijk uit Noord-Amerika afkomstig zijn, iets wat ons leert dat kennis van buitenlandse soorten geen overbodige luxe is. Ook *Opostega spatulella* Herrich-Schäffer, de donkere ooglapmot, werd gemeld uit Limburg door Carlo Schaefer. Een soort die zijn gebruikelijke areaal veel zuidelijker en zuidoostelijker in Europa lijkt te hebben. Dit jaar is over laatstgenoemde soort een nieuwsbericht verschenen op <http://www.microvlinders.nl/nieuws/nieuws.php?id=95>.

Het tweede verhaal toont aan dat niet alle soorten vanaf foto te doen zijn. Met andere woorden, een kritische blik is vereist en soms is het maar goed dat er nog preparaten worden gemaakt. Arnold Schreurs ontdekte zo enkele jaren geleden nog twee nieuwe spikkelbladrollers: *Cnephasia sedana* (Constant), slanke spikkelbladroller en *C. pumicana* (Zeller), ivoorspikkelbladroller. Tijdens de huidige 'fotorevolutie' moeten we ook rekening houden met dergelijke niet vanaf foto te herkennen soorten. Tymo merkte ook op dat tussen zijn exemplaren van *Blastobasis phycidella* (Zeller), grauwe spaandermot, *B. pannonica* Šumpich & Liška schuilging. Gerrit Tuinstra kwam tot een soortgelijke conclusie, wordt vervolgd!

Het derde verhaal gaat over de zogenaamde spooksoorten. Soorten die verdwenen lijken te zijn en mogelijk nog zeer lokaal voorkomen, maar ook lang niet altijd op licht komen. De methodiek van het rupsen zoeken of malaisevallen gebruiken kan dan nog wel eens lonen. *Digitivalva valeriella* (Snellen), is een soort waarnaar gezocht is, op plaatsen waar de vermoedelijke waardplant alant (*Inula*) voorkomt. Tymo determineerde een Belgisch exemplaar van deze soort, maar nergens alant te bekennen, aldus de vinder Davy DeGroot. Zodoende bleef een andere optie open: de soort was een eeuw geleden ook op heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*) gevonden. Tijdens zijn stop om het Belgische exemplaar in Zeeland op te pikken besloot hij zijn lichtval nabij heelblaadjes te plaatsen: hij kwam met twee exemplaren terug. Terug in Nederland en voor het eerst ook in België! In de bloemhoofdjes werden onder meer rupsen van *Ptocheuusa paupella* (Zeller), alantpalpmot, gevonden; alsook een rups van de gegolfde lichtmot, *Anania crocealis*. Het 'broertje' *Digitivalva arnicella* (von Heyden), de valkruidmineermot, werd ook teruggevonden in Drenthe. Dankzij gericht zoekwerk van Ben van As. Een beschermingsplan is momenteel op handen. Dichter bij huis, in Friesland, is Tymo gericht op zoek gegaan naar *Scythris empetrella* (Karsholt & Nielsen), eenstipdikkopmot (fig. 12), ook een soort die hij terug wist te vinden, dan wel rupsen uit kon kweken van kraaiheide (*Empetrum nigrum*) op het Aekingersand.

Dat er ook ontdekkingen zijn als gevolg van 'bijvangst' werd duidelijk toen *Dryadula heindeli* (Gaedike & Scholz) en *Agnathosia mendicella* (Denis & Schiffermüller) (fig. 7)

Fig. 4. *Aethes triangulana*,
triangelbladroller, leg. H.
Groenink. Foto: Tymo Muus

Fig. 5. *Dryadaula pactolia*, Amsterdam,
13.xi.1953, Van Rossum Foto: Tymo Muus

Fig. 6. *Dryadaula heindeli*, Waalre,
2.vi.2017 Leg. en foto: Ferry Dyvelaar

Fig. 7. *Agnathosia mendicella*, Harich,
2.vii.2017 Leg en foto: Rob de Ridder

Fig. 8. *Anomalotinea liguriella*, Lede (B),
10.vi.2017; Leg. en foto: Chris Piccini

Fig. 9 (links): *Clepsipis peritana*, exemplaar uit de VS, coll. Muus

Fig. 10 midden links: het adventieve exemplaar uit Lelystad (foto: Tymo Muus & Ico Hoogendoorn)

Fig. 11 (midden rechts): rups van *Ostrinia palustralis*, vikingmot.

Fig. 12 (onder links): uitgekweekte vlinder van *Scythris empetrella*, eenstipdikkopmot.

Fig. 13 (onder): twee vlinders van *O. palustralis*, vikingmot.

Foto's: Tymo Muus

Fig. 14. *Corticomis marmorea* gevangen bij Lake Habbema, Papua Nieuw Guinea. Foto: Siep Sinnema

Fig. 15. Vlinders tijdens een smeersessie. Foto: Jeroen Voogd

Fig. 16. *Eupithecia inturbata*, Foto: Trees Kaizer

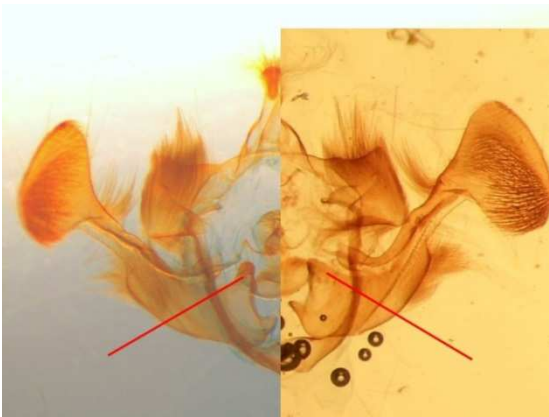

Fig. 17. Mannelijk genitaal van *Mesapamea secalis* (links) en *M. secalella* (rechts). Met de pijlen zijn de ampulla aangegeven die bij *M. secalis* rechtop staan, stevig en gestekeld zijn en bij *M. secalella* onopvallend opzij wijzen en kleiner en glad zijn. Foto: Klaas Kaag

Fig. 18 (links). Een zeer afwijkende vorm van *Phycita roborella*, de eikenlichtmot. Leg. col. en foto: Charles Naves
Fig. 19. Links midden: *Mesapamea secalis*, Schoorl, 21.vi.2017
Foto: Klaas Kaag
Fig. 20. Onder midden: *Diarsia brunnea* met blauwe ogen, Schoorl 5.vii.2018 Foto: Klaas Kaag

Fig. 21. Een bescheiden *Catocala sponsa*, karmozijnrood weeskind en nadrukkelijk aanwezig *C. nupta*, rood weeskind, Den Helder 8.viii.2018 Foto: Klaas Kaag

Fig. 22. Rupsen zoeken met UV licht.
Foto: Jeroen Voogd

werden opgemerkt op de feromonen van wespvlinders. Wellicht zou dus iedereen aan 360 graden vlinderen moeten doen, een combinatie van licht, feromonen, rupsen zoeken, bloeiwijzen afzoeken en slepen.

Tot slot het afsluitende verhaal over de vikingmot, *Ostrinia palustralis* (Hübner) (fig. 11, 13). Op een bekende vindplaats in de buurt van Stadskanaal van deze nog niet zo lang uit ons land bekende soort bleken uitkruipgaten in grote waterzuring (*Rumex hydrolapathum*) de aanwezigheid van de vikingmot te verraden. Al gauw werd op andere plaatsen gezocht. De soort bleek op veel plaatsen in Noord-Nederland te zitten. Immers, de uitkruipgaten waren overduidelijk en er zijn niet veel soorten die op waterzuring zitten. Alhoewel, was dat wel zo? Een groene rups in een stengel kon niet goed worden thuisgebracht. In een andere stengel bevond zich wel een pop met een typische ‘punt’ op de kopplaat. Het bleek te gaan om *Globia sparganii* (Esper), de egelskopboorder. Ook rode rupsen met zwarte wratten kwamen langs: *Hydraecia micacea* (Esper), de aardappelstengelboorder. Omdat niet elke stengel werd opengemaakt kwamen er nog meer verrassingen bovendrijven in de kweekkooi: *Apamea lithoxyloa* (Denis & Schiffermüller), bleke grasworteluil. Drie soorten die stuk voor stuk niet bekend zijn van grote waterzuring. Na enig geduld konden de ‘viking-rupsen’ enkele maanden later wel worden gevonden, maar die bleken onder water te zitten. Zo blijkt het maar weer dat er nog veel te ontdekken valt als je maar nieuwsgierig genoeg bent.

Nieuwe en interessante echte motten (*Tineidae sensu lato*) in Nederland en België III

Tymo Muus

De laatste jaren lijkt de echte mottenfauna sterk in beweging te zijn. Een aantal zuidelijke en oostelijke soorten zijn de laatste jaren ook in West-Europa opgedoken. Enerzijds ligt een steeds warmer wordend klimaat hieraan ten grondslag, anderzijds lijkt een variatie in de opbouw van bossen een positief effect te hebben op bepaalde soorten die in de nabijheid van dood hout voorkomen. Er is in de bossen veel meer liggend dood hout aan te treffen omdat het belang van dood hout in een bos steeds meer onderkend wordt. Tineiden die als rups in zwammen leven hebben zo een grotere kans om zich uit te breiden. *Infurcitinea teriolella* (Amsel), het Italiaans kroeskopje, is een soort die zich bijvoorbeeld als gevolg van klimaatverandering sterk uitbreidt, terwijl een soort als *Agnathosia mendicella* (Denis & Schiffermüller) (fig. 7), de haakzwammenmot, lijkt te profiteren van een veranderende bossamenstelling.

De term ‘tineiden’ in de titel is misschien ten onrechte genoemd. Onderzoek van Regier et al. (2014) heeft uitgewezen dat wij in ons gebied te maken hebben met de Meessiidae, Dryadaulidae en de Tineidae als zelfstandige families. De eerste twee werden eerder als subfamilies beschouwd. Eerstgenoemde omvat de diverse groep van de *Eudarcia*’s, de tweede de *Dryadaula*’s en laatstgenoemde het leeuwendeel van de ‘tineiden’. In navolging van de eerste twee delen (Muus 2015, 2016) volgt hier een derde deel met soorten die het vermelden waard zijn. Ik wil de waarnemers warm bedanken voor het onder de aandacht brengen en delen van beeldmateriaal en faunistische data.

Eudarcia kasyi (Petersen)

In mei 2018 werd deze soort voor het eerst in België vastgesteld en daarmee voor West-Europa. Geconcludeerd kan worden dat deze vindplaats ver buiten het tot nu toe veronderstelde oostelijke verspreidingsgebied ligt. Een uitgebreidere bespreking van de soort volgt nader in Muus et al. (in voorbereiding) waardoor er nu niet verder op de soort wordt ingegaan. **Nieuw voor België.**

Dryadula pactolia Meyrick (fig. 5)

Materiaal: **NH:** ♂ Amsterdam, Entrepodok, 13.xi.1953, leg. G.J. van Rossum.

In een zeer gedateerde, mogelijk door Van Rossum verzamelde serie vlindertjes, trof ik in de collectie van Naturalis één exemplaar aan van deze exoot. Met de altijd dankbare hulp van Reinhard Gaedike bleek het verrassend genoeg om *D. pactolia* te gaan. Dat er aanvankelijk moeilijkheden waren met betrekking tot de determinatie lijkt waarschijnlijk, aangezien het dier een preparaat aan de speld bevat. In de eerste helft van de 20^e eeuw zijn er een aantal uitbraken van *D. pactolia* geweest in Britse en Duitse pakhuizen, kelders en huizen waar de soort geassocieerd werd met beschimmelde kurken (Bender 1941). Met name op de Britse eilanden en Duitsland. De vondst uit het Entrepodok past in dit plaatje. Naast enkele oudere incidentele waarnemingen uit Zwitserland en Denemarken is de soort ook recent waargenomen in Portugal, Frankrijk, Ierland en wederom op de Britse eilanden. Gezien de soort in de vrije natuur van Nieuw-Zeeland is aangetroffen wordt al voor langere tijd verondersteld dat het hier gaat om een exoot (Gaedike 2015). Het is een fraaie zwart-geelbruine soort met lichte banden die veelal wat gehoekt verlopen. Overigens is de soort vrij snel te herkennen aan de gevlekte antennen, iets wat binnen dit genus absoluut geen unicum is. **Nieuwe exoot in Nederland.**

Dryadula heindeli Gaedike & Scholz, 1998 (fig. 6)

Materiaal: **LI:** Sint Joost, 12.vi.2016 – heden; op feromonen van *Paranthrene tabaniformis*, leg. R. Hulsbosch & C. Schaefer – **NB:** Waalre, 2.vi.2017, op licht, F. Dyvelaar – 1♀, Wielsbeke (België), 20.viii.2009, leg. S. Wullaert; Lommel, 3.x.2011, op licht, H. Dries; hierna op diverse andere locaties.

In 2012 hield ik een presentatie over het genus *Dryadula* naar aanleiding van de vondst van *D. heindeli* in Wielsbeke en de hiervoor genoemde soort, *D. pactolia*. Steve Wullaert overhandigde in dat jaar enkele obscure micro's waarbij ik onmiddellijk meende een exemplaar van *D. heindeli* te herkennen. Zoals de auteur met jaartal hierboven aanduidt, is het een soort die betrekkelijk laat ontdekt en beschreven werd. De soort is beduidend klein (met een spanwijdte van 8-11mm) en met name wijfjes kunnen behoorlijk contrastrijk van zwartgrijs-wit van kleur zijn, iets wat *D. heindeli* vanaf een afstandje al een relatief goed herkenbaar vlindertje maakt. Bij de mannetjes is de tekening minder scherp, soms lijken de vlinders hierdoor wat flets en grijs. De typische geblokte franje blijft kenmerkend. Het mannelijke genitaal is zeer karakteristiek wegens het asymmetrische en daardoor 'chaotische' karakter en het wijfje kent een nogal afgeplatte legboor (ovipositor). Het is één van de *Dryadula*'s waarbij de antennen niet door lichtere segmenten zijn onderbroken.

In de tijd waarin de soort in België ontdekt was, was de soort uitsluitend bekend uit Duitsland (waar hij uit Beieren is beschreven), Frankrijk en Italië en om die reden een unicum. Al gauw dook een foto op in Lommel (België), van een vlinder met soortgelijke

kenmerken. Dirk de Mesel ontdekte de soort in 2013 ook op wespvlinderferomonen in Amberloup (België) waarna een waardevolle correspondentie leidde tot een vergeefse zoektocht van Dirk en mij naar de soort op basis van feromonen in het uiterste zuiden van Limburg. Carlo Schaefer en Ramon Hulsbosch vingden de eerste vlindertjes enkele jaren later nabij Sint Joost op wespvlinderferomonen. Met dank aan beide heren, die enkele feromonen aan mij uitleenden, was ik uiteindelijk ook getuige van dit schouwspel. Niet minder dan 80 vlinders verschenen rondom het welbekende rubberen buisje! Op andere locaties waar ik de feromonen op hing, onder andere in het Meinweggebied, verscheen er geen enkele vlinder. De indruk wordt gewekt dat de soort zeer lokaal voor kan komen, en dan ook erg talrijk kan zijn, waardoor de vlindertjes ook op licht kunnen verschijnen. Het was een kwestie van tijd dat deze soort ook in Nederland op zou duiken. De soort heeft zich in de laatste jaren steeds verder uitgebreid, tot in Noorwegen. *D. heindeli* is mogelijk ook niet kieskeurig in zijn voedselkeuze, ze is gekweekt uit diverse soorten houtzwammen. Ze kent overigens een zeer lange vliegperiode, in de Benelux is de eerste vlinder waargenomen op 11.v en de laatste op 1.xi.! De vliegpiek ligt tussen half juni en eind juli. Bij tineiden komt het wel vaker voor dat er een enorme 'spreiding' is van één generatie, wat mogelijk een belangrijke link heeft met de kwaliteit van de houtzwammen waarin de rupsen leven. Ik kweekte bijvoorbeeld *Nemapogon cloacella* (Haworth), *Montescaria tessulatellus* (Zeller) en *Morphaga choragella* (Denis & Schiffermüller) uit diverse houtzwammen, waarbij binnen enkele dagen tijd uit één vruchtlichaam meerdere vlinders verschenen; terwijl exemplaren uit zwammen van andere locaties (rond dezelfde dagen verzameld) uit hetzelfde gebied buitengewoon 'vertraagd' leken te zijn. Deze vlinders verschenen namelijk vele weken later. Gaedike en Scholz (1998) vonden in het late voorjaar zowel poppen als halfvolgroeide rupsen van *D. heindeli*, maar ook in november vond men nog poppen. Ervan uitgaande dat het *heindeli* betrof en niet een andere soort. Het gedrag van de soort is allerminst merkwaardig, als men kijkt naar de lange vliegtijd. Dit zien we vaker terug bij diverse soorten uit (sub)tropische streken. Immers zijn alle voor Europa inheemse soorten *Dryadaula* beschreven uit het verre oosten (de Balkan, Turkije en de Kaukasus), waarbij het warme klimaat wellicht ideaal is voor de uitbreiding van deze nieuwe soort. Achteraf bleek de welbekende oosterse schone, *Eratophyes amasiella* (Herrich-Schäffer), nadat het door Diakonoff uit Nederland beschreven werd, van Turkse 'komaf'! **Nieuw voor Nederland en België.**

Infurcitinea teriolella (Amsel) - Italiaans zandkroeskopje

Materiaal: **LI:** Sint Joost, drie exx., 26.v., 2.vi.2018, één ex. in lichtval, twee exx. op *Hedera*, C. Schaefer – **NB:** Oosterhout, 17.vi.2017, twee exx. op *Hedera*, leg. Th. Aaldijk – **ZE:** Oostkapelle, 3.vii.2016, opgejaagd uit coniferen haag, leg. W. Karst.

De soort is in de vorige twee lijsten ook genoemd. Met deze toevoegingen zijn er dus vijf vindplaatsen bekend uit ons land. Alle tot nu toe bekende vindplaatsen liggen ver uiteen en het zal geen verrassing zijn dat ook tussen al deze vindplaatsen al een aanzienlijke vestiging is van deze soort. De soort breidt zich uit. De vlinders zijn erg klein en vliegen hoofdzakelijk overdag. Het lijkt geen toeval meer te zijn dat de soort een voorkeur heeft voor klimop en hoewel recentelijk vraatsporen zijn gevonden, werd de rups nooit eerder beschreven.

Agnathosia mendicella (Denis & Schiffermüller) – haakzwammenmot (fig. 7)

Materiaal: **FR**: Harich, 2.vii.2017, in feromonenvaal appelglasvlinder (*Synanthedon myopaeiformis*), leg. R. de Ridder – België: één ♂, Amberloup, 25.vii.2017 op wespvlinderferomoon, 2.vii. op licht & 3.vii.2018 twee ♂♂ op wespvlinderferomoon, leg. D. De Mesel. De soort werd in 2013 voor het eerst vastgesteld in België, deze tweede vondst uit Amberloup is een vindplaats uit dezelfde provincie. In de e-mail verscheen in de zomer van 2017 een foto (fig. 7) van Rob de Ridder die een onbekende micro vond in een feromonenvaal. Het bleek te gaan om *A. mendicella*. Deze vlinder lijkt wat op *Monopis obviella* (Denis & Schiffermüller) maar *A. mendicella* kent een geelwitte tot witte voorrandsvlek die in veel gevallen spits toeloopt, waardoor het aan een haak doet denken; bovendien ontbreekt het voor *M. obviella* typische hyaline vlekje midden op de vleugel ('kijkgaatje'). Het is een spectaculaire waarneming van een soort die, gezien de recente areaaluitbreiding vanuit centraal Europa, eerder in het oosten of zuiden van het land verwacht werd. De rupsen van *A. mendicella* zouden in Nederland voornamelijk op doolhofzwam (*Daedalea quercina*) kunnen leven, aangezien de sparrenhoutzwam (*Fomitopsis rosea*) bij ons bijzonder zeldzaam is. Ook voor deze soort geldt dat de biologie nauwelijks bekend is. Voor een uitvoerige bespreking van de soort, zie Soors en Muus (2014). **Nieuw voor Nederland.**

Montescardia tessulatellus (Lienig & Zeller) – zwamneusje

Materiaal: **DR**: 6 exx., Havelterberg, 2.ii.2017, e.l. *Daedalea quercina*, leg. T. Muus; Oude Willem, 17.v.2017, op licht, leg. G. Jenniskens – **FL**: Roggebotbos, 29.iv.2014, 9.v.2018, leg. H. Jonkman & I. Hoogendoorn – **FR**: een ♀, Beetsterzwaag, 27.iv.2017, e.p. *Piptoporus betulinus*, leg et coll. T. Muus – **GLD**: Huissen, Hofmeesterij, 6.vi.2015, op licht, leg. H. Damen – **GR**: een ♂, Lauwersoog, 21.v.2016, op licht, leg. et coll. G. Tuinstra – **LI**: Meinweggebied, e.p. *Daedalea quercina*, 20.iii.2014, leg. W. Wittland; Maastricht, Sint Pietersberg, 21.iv.2018, op licht, P. Vossen e.a. – **OV**: Deventer, Colmschate, 14.viii.2015, op licht, G. Hendriksen – **NH**: Hilversum, Spanderswoud, 25.iv.2014; 2.v. en 15.vii.2016, op licht, P. van Wonderen & M. van Rijn; 2 exx., Hilversum, 4.iv.2017, e.p. *Piptoporus betulinus*, leg. P. van Wonderen.

De formele eerste vermelding in de literatuur werd gedaan door Gaedike (2015). De soort is ondertussen op veel plaatsen aangetroffen, terwijl de soort 'slechts' vier jaar geleden voor het eerst in Nederland werd ontdekt. De uitbreiding in België zet tevens door.

Nemapogon ruricolella (Stainton) – okerkleurig kroeskopje

Materiaal: **NB**: Eindhoven, Stratumse heide, 20.vi.2015, leg. R. Aussems; Steensel, Grootgoor, 16.vi.2017, leg. F. Duyvelaar.

De soort zo'n tien jaar geleden in België ontdekt en wordt regelmatig waargenomen. In Nederland is het een grote zeldzaamheid die uitsluitend uit het zuiden en zuidoosten van het land wordt gezien. Sinds de vermelding van Huisman en Koster (1999) zijn er geen waarnemingen van deze soort meer voor Nederland gepubliceerd. Deze recentere vondsten vallen dus wel weer binnen het bekende areaal. De vlinder onderscheidt zich op het eerste gezicht van *N. cloacella* (Haworth) door de soms talrijke okerkleurige voorvleugelschubben.

Nemapogon falstriella (Bang-Haas)

Carlo Schaeffer stuurde mij afgelopen juli 2018 een foto van een donkere tineide. Het dier bevond zich de volgende ochtend in een lichtval in zijn tuin en werd na het maken van de foto echter weer vrijgelaten. Carlo was in de veronderstelling dat het zou gaan om een nogal donker exemplaar van *Dryadula heindeli* (Gaedike & Scholz) een soort die hij – zie bij de bespreking van die soort – al eerder aantrof. Hij twijfelde echter toch wegens wat afwijkingen in het uiterlijk. Die twijfels waren terecht, want voor mij was dit een niettemin puntgaaf exemplaar van *N. falstriella*, een soort die weliswaar ook nooit eerder in ons land werd aangetroffen. Zodoende stelde ik voor het dier terug te gaan vangen. De poging bleek succesvol, waarna Arnold Schreurs het dier prepareerde en onderbracht in zijn collectie. Het is een nogal kleine (9-12 mm) zwartgrijze soort met onduidelijke zwarte contrast-vlekken, met aan de voorrand spaarzame lichtere vlekken. In veel gevallen is alleen een lichtere partij schubben te vinden in de franje nabij de apex in het tornusgebied. De soort kan voornamelijk worden herkend aan de tweekleurige kopbehaarung (met crèmekleurige voorzijde en zwartachtige bovenzijde) en een lichte vlek direct achter op het borststuk, aan de basis van de dorsum. De franje is nauwelijks geblokt zoals bij het genus *Nemapogon*, bij de wijfjes is de mate waarin de franje geblokt is gebruikelijk wat groter. In Europa echter een soort waarvan een beperkt aantal waarnemingen bekend zijn. Naar verwachting zal elders uitvoeriger over de soort geschreven worden. **Nieuw voor Nederland.**

Anomalotinea liguriella (Millière) (fig. 8)

Materiaal: Lede (België), 10.vi.2017, op licht, leg. C. Piccini.

Een exemplaar van deze Zuid-Europese soort werd gefotografeerd (fig. 8) en goed worden herkend aan de zwarte voorrandsvlek, direct aan de vleugelbasis gelegen. De soort is verder lichtbruin met een drietal zwarte vlekken. Enige verwarring met pelsmotachtigen (*Tinea*) is mogelijk. De biologie is onbeschreven. De meest dichtstbijzijnde vindplaatsen zijn gelegen in de zuidelijke Franse departementen, waar de soort onder meer op droge ruderaal vlaktes vliegt. Laatstgenoemde maakt het aannemelijk dat het hier gaat om een adventief. **Nieuwe exoot in België.**

Monopis imella (Hübner) – egaal kijkgaatje

Materiaal: **GLD:** Drempt, 17.ix.2003, leg. C. Naves; Opheusden 2.vi.2017, leg. J. Eerbeek – **NB:** Waalre, 12.x.2018, F. Duyvelaar e.a. – **NH:** IJmuiden, 29.vi.2015, op *Rosmarinus*, leg. S. O'Brien – **ZE:** Vlaardingen, 26.ix.2018, op licht, leg. A. Baart.

Deze soort is na een eeuw afwezigheid sinds 2005 ook van een tiental nieuwe vindplaatsen uit België bekend. Ook in Nederland duikt de soort elk jaar nu wel op, al wordt getwijfeld aan het idee dat de soort een standvlinder betreft gezien het aantal exemplaren dat tot nu toe is ingevoerd met rozemarijn (*Rosmarinus*).

Monopis fenestratella (von Heyden) – patrijspoortmot

Materiaal: **LI:** Echt, De Doort, 2.vi.2017, op licht, leg. A. Wijker.

Opogona sacchari (Bojer) – bananenboorder

Materiaal: **FR:** Drachten, It Súd, 14.iii.2018, leg. T. Muus – **GLD:** Nijkerk, 17.ii.-15.iii.2018, leg. W. Oosterhof – **NH:** Haarlem, 13.v.2018, leg. G. van 't Hoff – **OV:**

Steenwijk, 10.iii.2018, leg. et coll. T. Muus; Zwolle, Marslanden, 10.iii.2018, leg. S. Lindhout; 22.iv., leg. T. Muus – **ZH**: Dordrecht, 13.iv.2018, leg. T. Braaksma.

Het jaar bracht een kleine ‘influx’ met vlinder, poppen en vraat van *O. sacchari*. Dit gaat mogelijk deels samen met een uitbraak van de soort binnen de teelt van de populaire Maya Palm (*Beaucarnea*). Steekproefsgewijs werden op alle palmen, ongeacht de soort, vraat en poppen gevonden in verschillende tuincentra. De vlinders verschijnen vervolgens in de huiskamer. De polyfage rups leeft zowel in de ondergrondse delen als in de stam. De soort is weliswaar uit alle provincies bekend maar zowaar alleen uit de glastuinbouw. Tot voor kort werd de soort nog als quarantainesoort beschouwd. Pogingen om de soort de baas te blijven lijken te slagen. De soort komt van oorsprong voor in (sub)tropische gebieden en doorstaat de Nederlandse winters niet.

Literatuur

- Bender E 1941. Untersuchungen zur Biologie und Morphologie der in Weinkellern lebenden Kleinschmetterlinge. Zeitschrift für angewandte Entomologie 27: 541-584.
- Gaedike, R 2015. Tineidae I. In: Microlepidoptera of Europe 7: 1-308.
- Gaedike R & Scholz A 1998. *Dryadula heindeli* sp. n. aus Bayern. Nachrichtenblatt der Bayerischen Entomologen 47: 106-114.
- Huisman KJ & Koster JC 1999. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1996 (Lepidoptera). Entomologische Berichten 59: 77-95.
- Muus TST 2015. Nieuwe en interessante echte motten (Tineidae) in Nederland en België. Franje 18: 21-28.
- Muus TST 2016. Nieuwe en interessante echte motten (Tineidae) in Nederland en België II. Franje 19: 47-49.
- Muus TST, Soors J & Verbeylen G *Eudarcia kasyi* (Lepidoptera: Meessiidae), een onverwachte nieuwkomer in West-Europa. Phegea. (in voorbereiding).
- Regier M, Mitter C, Davis DR, Harrison TL, Sohn JC, Cummings MP, Zwick A & Mitter KT 2014. A molecular phylogeny and revised classification for the oldest ditrysid moth lineages (Lepidoptera: Tineoidea), with implications for ancestral feeding habits of the mega-diverse Ditrysidia. Systematic Entomology 40: 409-432.
- Soors J & Muus TST 2014. *Agnathosia mendicella* (Lepidoptera: Tineidae), nieuw voor de Belgische fauna. Phegea 42: 91-93.

Een zeer afwijkende vorm van *Phycita roborella*: een vervolg

Charles Naves

Op pagina 71 van Franje 42 staat mijn verslag over de op 18 april 2018 bij Snellen getoonde vlinders. Van één vlinder (fig. 18) was de determinatie onzeker. Het diertje leek mijns inziens veel op een *Selagia spadicella* (Hübner), de rode heidelichtmot. Het zou echter ook kunnen gaan om een zeer afwijkende vorm van *Phycita roborella* (Denis & Schiffermüller), de eikenlichtmot. Tymo heeft er een preparaat van gemaakt en daaruit blijkt dat het toch (helaas) een eikenlichtmot is.

Verslag bijeenkomst sectie Ter Haar op 20 oktober te Schoonrewoerd

Maja de Keijzer

Aanwezig (40 personen)

Gerard Bergsma, Frits Bink, Jan Jaap Boehlé, Tineke Cramer, Guus Dekkers, Dick Doornheijn, Maarten Eysker, Maurice Franssen, Wim Gerritsen, Cees Gielis, Marja van der Grift, Hans Groenewoud, Harry Groenink, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Abel Jagersma, Klaas Kaag, Trees Kaizer, Maja de Keijzer, Violet Middelman, Ad Mol, Daniël Muilwijk, Tymo Muus, Charles Naves, Julian Overweg, Frans Post, Rob Rossel, Andy Saunders, Jan Scheffers, Johan Schipperen, Siep Sinnema, Janny Sinnema-Bloemen, Piet van Son, Henk Stuurman, Joke Stuurman-Huitema, Gerrit Tuinstra, Jeroen Voogd, Remco Vos, Reinder Wijma, Natalia Zacenas.

Afwezig met bericht van verhindering: (6 personen)

Ben van As, Jurrien van Deijk, Hans Huisman, Sandra Lamberts, Jippe van der Meulen en Willem Oosterhof.

Nieuwe leden:

Marja van der Grift, Thijs Knol, Daniël Muijlwijk, Julian Overweg en Ben Gaxiola.

Opening van de vergadering door de voorzitter:

De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen van harte welkom, zeker ook de nieuwe leden. Hij memoreert kort dat hij en Jannie en Piet Zumkehr net terug zijn van een reis naar Papua Nieuw Guinea.

Deze reis is georganiseerd door de Papua Insects Foundation (website: <https://www.papua-insects.nl>; Rob de Vos e.a.) en was o.a. bedoeld om de banden aan te halen met de universiteit van Jayapura en om kennis over te dragen over het bewaren, beheren en digitaliseren van de vlindercollectie van wijlen Henk van Maastricht. Belangrijk onderdeel was een tocht naar Lake Habbema, Lorentz Reservaat, waar twee nachten werd gekampeerd op 3400 m hoogte. Tijdens die twee nachten werd hier een flink aantal nieuwe nachtvlindersoorten ontdekt. Siep laat ons foto's zien van deze nieuwe soorten. Een van de vlindersoorten die bewondering oproept is *Corticomis marmorea* Van Eecke (fam: Anthelidae) (fig. 14). Deze schitterende mosgroene vlinder werd ook gevangen bij Lake Habbema.

Notulen van de vorige bijeenkomst (24 februari 2018)

Er zijn geen opmerkingen. Het verslag is bij deze goedgekeurd en vastgesteld.

Diverse bestuursmededelingen

1. Franje

Ons verenigingsblad Franje is dit keer o.a. door ziekte van de redacteur, Maurice Jansen, als papieren versie tamelijk laat bij de leden aangekomen. Hiervoor worden excuses aangeboden. Vooral het bestuur van Snellen is er helemaal ingesprongen om het afwerken van dit nummer in orde te maken, waarvoor de voorzitter de Sectie, en vooral Violet en Tymo, hartelijk dank zegt.

2. Verslag van de Excursie in De Wieden

In het laatste nummer van Franje staat een verslag van de gezamenlijke Snellen-Ter Haar Excursie in 2017 in de Wieden. Een volledig overzicht van alle waarnemingen komt binnenkort beschikbaar op de website van Ter Haar.

3. Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Als Sectie van de NEV beheert het bestuur uw persoonsgegevens. Wij zijn wettelijk verplicht om zorgvuldig om te gaan met uw persoonsgegevens. We waren er op tijd bij: onze website is heeft al langer een https-adres en vanaf mei 2018 is onze AVG verklaring te lezen op de website van Ter Haar. Het komt erop neer dat het bestuur uw NAW gegevens (naam, adres, woonplaats, telefoon, email) beheert. Deze gegevens worden niet aan derden ter beschikking gesteld. Naast het beheer van de NAW-gegevens wordt hierin o.a. ook het publiceren van foto's geregeld. Dat betekent, dat die leden van Ter Haar, die absoluut niet op een foto willen staan van bijvoorbeeld een excursie, een vergadering of een determinatiebijeenkomst die gepubliceerd wordt op onze website of in ons verenigingsblad, dit van te voren aan het bestuur kenbaar moeten maken. Het bestuur heeft besloten dat we dit punt opnemen op het aanmeldingsformulier van de jaarlijkse excursie. U kunt dus zelf uw keuze aangeven.

Ook onze moederorganisatie, de Nederlandse Entomologische Vereniging, heeft zich aan de AVG te houden en heeft alle bestuursleden van de secties een verklaring laten ondertekenen.

4. Bestuurswissel nu & volgend jaar: Ter Haar heeft bestuursleden nodig

Dit jaar is het eerste termijn van onze penningmeester, Henk Stuurman, afgelopen. Henk heeft zich beschikbaar gesteld voor een volgende, dus laatste termijn. Aan de vergadering wordt voorgelegd of onze penningmeester herkozen wordt. Onder dankzegging wordt dit bevestigd.

De voorzitter wijst erop dat we volgend jaar wel degelijk nieuwe bestuursleden nodig hebben. Hijzelf heeft er in november 2019 twee termijnen opzitten en moet dus vervangen worden. Maurice Franssen zal in november 2019 zijn eerste termijn beëindigen. Kandidaten kunnen vanaf heden al met de zittende bestuursleden contact opnemen.

5. Financiële zaken: Begroting 2018

Penningmeester Henk Stuurman laat ons de conceptbegroting voor 2019 zien en geeft puntsgewijs toelichting op een aantal zaken, zoals b.v. de portokosten voor de papieren

Franje 22 (43) – februari 2019

Franje die naar een aantal leden verzonden wordt. Op basis van deze begroting wordt de contributie in 2019 niet verhoogd. Hieronder het financieel jaaroverzicht. Bedragen in €

Begroting	Begroting	Resultaat		Begroting	Begroting	Resultaat
2019	2018	2017	Uitgaven	2019	2018	2017
1.248	1.248	1.350	Zaalhuur	170	170	160
			Kosten Franje	250	275	392
			Vergaderkosten bestuur	80	80	62
			Reiskosten bestuur	275	275	239
			Administratiekosten	10	10	0
			Bankkosten	110	110	124
			Onvoorziene kosten	103	103	162
			Determinatie- of cursusdag	125	125	0
			Positief exploitatiesaldo	125	100	211
1.248	1.248	1.350		1.248	1.248	1.350

Inkomsten contributies € 12 resp. € 6

Per 01-01-2017 zijn er 105 betalende leden en 6 betalende huisgenootleden = € 1.296

Per 01-01-2018 zijn er 100 betalende leden en 8 betalende huisgenootleden = € 1.248

Per 01-01-2019 zijn er 100 betalende leden en 8 betalende huisgenootleden = € 1.248

6. Determinatiedag?

Het bestuur memoreert de determinatiedag die vorig jaar georganiseerd is. In het voorbereiden van zo'n dag zit behoorlijk wat werk en daarom wordt gepeild hoeveel belangstelling er voor een dergelijke bijeenkomst is. En als men geïnteresseerd is, zijn er dan bepaalde vlindergroepen of –complexen waarbij behoefte is aan meer kennis om de soorten te onderscheiden.

Jeroen Voogd stelt voor om meer aandacht te besteden aan het rupsenstadium van de vlinders. Hoe zoek je rupsen? Waarop moet je letten om ze te herkennen? Hoe zit het met het biotoop? De voedselplanten?

De reacties van de leden op een determinatiedag zijn positief. Het bespreken van een soortgroep is waardevol. Positief is ook de hulp die men van elkaar krijgt bij het tonen van nog niet gedetermineerde opgezette of gefotografeerde vlinders. Juist om ook van collega-

vlindersaars te horen op welke kenmerken men moet letten. En, last but not least, de onderlinge contacten tussen de leden worden als belangrijk ervaren.

Op basis van de positieve geluiden van de leden wordt er besloten om volgend jaar een determinatiedag te houden in de Schaapskooi te Overboeicop, op 16 maart 2019.

7 Jaarlijkse Excursies

7.1 Noordwijk, Hollands Duin

Het is moeilijk om een eerste impressie te geven van de 2018 excursie in het toekomstig Park Hollandse Duin. Sandra Lamberts heeft de organisatie op zich genomen van dit weekend dat past in het door EIS opgestelde plan om dit jaar de Hollandse Duinen intensief te inventariseren op allerlei groepen. Helaas heeft Sandra nog nauwelijks ingestuurde waarnemingen ontvangen. Er valt weinig meer te doen dan een dringend beroep te doen op de deelnemers om hun waarnemingen in te leveren, via een excel bestand of via waarneming.nl.

7.2 Plannen voor 2019: Maasduinen

Hans Groenewoud en Maurice Franssen hebben het plan opgevat voor een excursie in het Maasduinengebied. Hans geeft een korte presentatie. Het gebied dat grofweg ligt tussen Arcen en Gennep, is grotendeels in beheer bij het Limburgs Landschap. Het is al met al een behoorlijk omvangrijk gebied van ca 25 km lang en 2-3 km breed. In de rivierduingordel liggen o.a. de Hamert en de Bergense Heide. Tijdens de ijstijd zorgden hevige winden voor verspreiding van dekzanden over een groot gebied waardoor er duinen werden gevormd. In de Romeinse tijd werd in dit gebied veel hout gekapt en tijdens de Middeleeuwen zorgden schapen voor begrazing en voor mest in de potstal. Op deze arme en schrale gronden werd in de 19^e eeuw veel naaldbos aangeplant. Vanaf eind 20ste en begin 21ste eeuw krijgt de biodiversiteit meer aandacht van de beheerinstanties. Het gebied bestaat nu uit een open landschap, met zowel natte als droge heidegebieden en stuifduinen. Van dit gebied zijn ca 30 soorten dagvlinders en zo'n 300 macronachtvlinders bekend. Er is een beperking: in verband met het broedseizoen van de nachtzwaluw kunnen we niet eind juni terecht. Rekening houdend met maanstand en tijd van de organisatoren zou het excursieweekend op 23-25 augustus 2019 kunnen plaatsvinden. Een groepsovernachting zou misschien bij Venray of in Oirle kunnen. Een eerste vraag is dus of zowel de sectie Ter Haar als de sectie Snellen zich kunnen vinden in een late excursiedatum. Uit de zaal komen geen bezwaren tegen de voorgestelde datum; bij Snellen wordt dit punt later dit jaar tijdens hun najaarsbijeenkomst besproken. Meer nieuws volgt in het voorjaar.

8 Rondvraag

Tymo Muus meldt dat op 3 november a.s. bij de bijeenkomst van de sectie Snellen een gastlezing komt met o.a. veel aandacht voor rupsenstadia. Er volgt een korte discussie over LED licht en de mogelijkheid om foto's bij LED licht te maken.

9 Volgende bijeenkomsten Sectie Ter Haar

De voorjaarsbijeenkomst vindt plaats op zaterdag 6 april 2019. De najaarsbijeenkomst valt op zaterdag 2 november 2019. Op zaterdag 16 maart zal er een determinatiedag zijn.

Faunistische mededelingen

Joke Stuurman – Een waarneming van de grote vos en rupsenkweken.

Joke laat een foto van een afgevoegen *Nymphalis polychloros* (Linnaeus), grote vos, zien die Henk en zij vonden op 20.iv.2018 in het rivierduingebied rond Lelystad in de Flevopolder. Op 27.vi.2018 gingen zij weer kijken op dezelfde locatie en tot hun verbazing zat er een kersvers exemplaar van de grote vos op ooghoogte.

Vervolgens toont zij rupsen van verscheidene soorten. Allereerst verschillende fasen van een rups, die zij vond op haar kleding. De rups, die brandnetel (*Urtica dioica*) als voedsel accepteerde, is opgekweekt en op 8.vii.2018 kwam *Autographa gamma* (Linnaeus), gamma-uiltje, uit de pop tevoorschijn. Verder liet zij nog rupsen van *Phalera bucephala* (Linnaeus), wapendrager en *Subacronicta megacephala* (Denis & Schiffermüller), schilddrager, zien. Twee exemplaren waren waarschijnlijk geparasiteerd. Drie overgebleven foto's van rupsen konden niet op naam worden gebracht. De kweek wordt afgewacht. Tot slot werden nog twee foto's getoond van een vrouwtje van *Favonius quercus* (Linnaeus), eikenpage, die op het laken kwam tijdens de Ter Haarexcurisie van 2018 in het gebied Meyendel. Zij vertelde, dat ook in het rivierduingebied in de Flevopolder de eikenpage regelmatig was te zien.

Trees Kaizer – Twee bijzondere soorten op licht.

Amsterdam Oud Osdorp, waar ik woon, ligt aan de westzijde van Amsterdam, aan de kant van Halfweg. Afgelopen jaar kreeg ik twee bijzondere soorten op licht. Op 24.vii.2018 ving ik *Eupithecia inturbata* (Hübner), (fig. 16), esdoorn dwergspanner. Vlindernet schrijft er dit over: “Zeldzaam. Een soort die sinds 1989 bekend is uit de duinstreek van Zuid-Holland. Sindsdien wordt de soort verspreid over het land vaker waargenomen, vooral in Zuid-Limburg. RL: gevoelig”.

Op 31.vii.2018 ving ik twee exemplaren van *Ennomos quercinaria* (Hufnagel), geelblad. In eerste instantie dacht ik met *Ennomos fuscantaria* (Haworth), essenspanner, te maken te hebben vanwege de lilakleuring tussen de buitenste dwarslijn en de achterrand. Ook geelblad is niet algemeen. De site van De Vlinderstichting zegt er dit over: “Vrij zeldzaam. Komt voor op de zandgronden in Overijssel, Gelderland en Utrecht; verder lokaal in de duinen en in Limburg. RL: kwetsbaar.

Maarten Eysker: Nachtvinders bij mij thuis in Oegstgeest (Coördinaten 92,7 – 466,3) in 2017 en 2018.

Sinds 2 september 2011 lok ik wekelijks, met een korte onderbreking in de winter, nachtvinders met een lichtval met een 125 HPL lamp die de hele nacht aan is. Daarnaast kijk ik dagelijks bij mijn buitenlicht. Het dorp Oegstgeest behoort tot de agglomeratie Leiden en kan als stedelijk gebied beschouwd worden.

Tot nu heb ik 260 soorten macro nachtvinders gezien, waarvan 66 elk jaar. De aantallen soorten per jaar zijn:

2012 - 158; 2013 – 153; 2014 – 159; 2015 – 130; 2016 – 132; 2017 – 171; 2018 - 154 tot 20 oktober.

Na 2016 dacht ik dat het aantal soorten definitief omlaag was gegaan, mogelijk als gevolg van het geleidelijk vervangen van bomen door tegels. Dit blijkt niet het geval.

In 2017 werden de volgende min of meer bijzondere soorten waargenomen:

Selenia lunularia (Hübner), lindeherculesje, op 16.v.; *Horisme tersata* (Denis & Schiffermüller), egale bosrankspanner op 14.viii.; *Anaplectoides prasina* (Denis & Schiffermüller), bruine groenuil op 26.vii.; *Xanthia ocellaris* (Borkhausen), populierengouduil, op 15.x.; *Mormo maura* (Linnaeus), zwart weeskind, op 21.viii en 2.ix, 9.ix en 24.ix.; *Calophasia lunula* (Hufnagel), vlasbekuiltje, op 6.v. en 27.vii.

In 2018 werden onder meer gezien: *Laspeyria flexula* (Denis & Schiffermüller), bruine sikkelluil, op 27.v., 18.vi. en 19.viii.; *Spodoptera exigua* (Hübner), florida-uil, op 19.viii.; *Acrionicta alni* (Linnaeus), elzenuil, op 20.v. en opnieuw *M. maura* op 9.ix en 17.ix.

Deze soorten waren nieuw voor thuis behalve *S. lunularia* die ook in 2012 en 2015 werd waargenomen, *C. lunula* welke ook in 2014 was gezien en *S. exigua* die ook al eens in 2015 was gevangen. De komst van *H. tersata* was in die zin niet verrassend omdat een andere soort van bosrank *Eupithecia haworthiata* Doubleday, bosrankdwergspanner sinds 2016 jaarlijks gezien wordt.

De meest bijzondere vangst in deze beide jaren was de zeer zeldzame jeneverbesdwergbladroller, *Pammene juniperana* (Millière), op 12.viii.2018. Met name is dit bijzonder omdat de waardplant, wilde jeneverbes (*Juniperus communis*), voor zover ik weet ontbreekt in het dorp. Bovendien staan in de nabije omgeving van mijn huis ook geen cultivars van jeneverbes.

Tenslotte is vermeldenswaardig dat bij een nachtvindersessie met Ben Kruijsen en Jan en Riek Bischoff Tulleken op 30.viii in de Amsterdamse Waterleidingduinen vijf kakelverse exemplaren van *Catocala fraxini* (Linnaeus), blauw weeskind, zijn gezien, twee op het laken en drie op stroop.

Klaas Kaag – Raadsels rond *Mesapamea secalis*, *Diarsia brunnea* en *Catocala sponsa*

Op de vergadering van november 2017 liet ik een zeer bont uiltje zien. De soort was onduidelijk. *Apamea unanimitis* (Hübner), rietgrasuil, was door Rob de Vos gesuggereerd op basis van de achtervleugel, maar op de vergadering waren de meningen verdeeld en werd ook *Mesapamea* gesuggereerd. Op www.lepiforum.de/lepiwiki.pl heb ik van beide een voorbeeld met vergelijkbaar donkere achtervleugels erbij gezocht. Eerlijk gezegd zie ik daar niet veel verschil tussen. Ik heb daarom het genitaal maar uitgeprepareerd (fig. 17). De vrijgekomen aedeagus verried de oplossing meteen al. Hieronder ziet u het genitaal in overzicht. Onmiskenbaar *Mesapamea secalis* (Linnaeus), halmrupsvlinder (fig. 19). Voor wie twijfelt heb ik ook het genitaal van *unanimitis* ernaast gezet. Dat is duidelijk anders. Het verschil met *Mesapamea secalella* Remm, weidehalmuiltje, is hier goed te zien. Mijn vlinder is dus een bijzonder bonte vorm van *Mesapamea secalis*.

Een volgend raadsel deed zich deze zomer voor. Ik ving een nogal afgevlagen uil, met bijzonder mooi gekleurde ogen. Ik kon dat nergens terugvinden, ook niet in mijn collectie. Na controle van het genitaal bleek het te gaan om een mannetje van *Diarsia brunnea* (Denis & Schiffermüller), bruine breedvleugeluil (fig. 20). De drie exemplaren die al in mijn collectie zaten, hebben gewoon zwarte ogen. Dat geldt ook voor de vlinders die op verschillende websites staan afgebeeld. Heeft iemand dit wel eens eerder gezien, of hoort het bij deze extreme zomer?

Een aantal jaren terug maakte Rob de Vos (Naturalis) mij erop attent dat *Catocala sponsa* (Linnaeus), karmozijnrood weeskind (fig. 21), na vele jaren van afwezigheid, weer gezien werd bij vooral oudere eiken (*Quercus*). Sindsdien smeer ik regelmatig bij eiken in Den Helder, maar tot nu toe zonder succes ondanks de spectaculair toenemende aantallen in het Noordhollands Duinreservaat. Op 4.viii.2018 zat er een karmozijnrood weeskind op de stroop in de Schoorlse duinen. Onder het motto 'nu of nooit' heb ik op 8.viii. een flinke ronde gesmeerd in de Donkere Duinen, Den Helder. Dit leverde er vijf op en twaalf exemplaren van *Catocala nupta* (Linnaeus), rood weeskind. Ook een uniek aantal wat mij betreft. Meestal zie je er maar één of twee.

De daaropvolgende weken heb ik op verscheidene plekken in de kop van Noord-Holland gesmeerd, op zoek naar karmozijnen. Dat leverde nog tweemaal één dier op in de Schoorlse duinen, drie exemplaren in het Wildrijk (St. Maartensvlotbrug), op twee plekken respectievelijk vijf en zes exemplaren in het Robbenoordbos en acht in het Dijkgatbos (beide in de Wieringermeer). In het Dijkgatbos had ik op twee rondjes op 16.ix. ook nog één resp vier karmozijnen. Niet overal was het raak. In de Ananasbosjes (Schagerbrug), Zwanenwater, Pettemerbos, Waarderhout (Heerhugowaard), Noorderhaven (Julianadorp) en Grafelijkheidsduinen (Den Helder) vond ik er geen. Wel was op veel plekken ook het rood weeskind aanwezig en eind augustus in de Donkere Duinen ook een blauw weeskind. Een goed weeskinderenjaar wat mij betreft. Wat opviel aan het gedrag van het karmozijnrood weeskind is de bescheiden aard van het beestje. Het rood weeskind (en ook het blauwe) zitten met de vleugels gespreid duidelijk te showen met hun gekleurde strepen. Bij het karmozijnrood weeskind is zelden iets van de strepen te zien. Ook is deze veel schrikachtiger en eenmaal opgejaagd komt die niet meer terug op de stroop. De andere twee soorten laten zich minder snel verjagen en keren vaak achter je rug om weer terug op 'hun' stroop.

Gerrit Tuinstra: – Interessante macro's in 2018

Diverse interessante vangsten van macro-nachtvlinders uit het seizoen 2018 worden getoond. Het overgrote deel betreft vangsten uit het Lauwersmeergebied en het zijn allemaal eigen vangsten met als uitzondering de eerste soort die getoond wordt die een vangst is van Natalia & Reinder Wijma. Zij vingden *Pungeleria capreolaria* (Denis & Schiffermüller), dennenbandspanner, op 9.ix.2018 te Oranjewoud, niet ver van Heerenveen. Het gaat hier om het eerste exemplaar van de provincie Friesland! Tot voor kort was dit een exclusieve soort voor de bossen in Zuid-Limburg maar de laatste tijd zijn er verspreid over het land nog een paar waarnemingen gedaan. Het is nog de vraag of de uitbreiding in noordelijke richting doorzet. In ieder geval is dit een zeer fraaie waarneming!

Voorts worden vier dia's getoond die te maken hebben met iets waar eerder al over verteld werd, namelijk vlinders die een vleugel missen! Ook dit jaar werd weer een aantal *Macaria*'s: *M. alternata* (Denis & Schiffermüller, donker klaverblaadje en *M. notata* (Linnaeus), klaverblaadje) gevangen die een van de beide achtervleugels misten. Daarnaast werden in 2018 ook een aantal andere soorten gevangen met een missende achtervleugel, namelijk *Hypomecis punctinalis* (Scopoli), ringspikkelspanner en *Euchoeca nebulata* (Scopoli), leverkleurige spanner. Van *Lomographa temerata* (Denis & Schiffermüller), witte schaduwspanner, werd een exemplaar gevangen die de rechter voorvleugel miste. Op

Franje 22 (43) – februari 2019

7.v. van het afgelopen seizoen ving Charles Naves vier exemplaren van de spanner *Isturgia limbaria* (Fabricius), oranje bremspanner. Twee daarvan misten de rechter achtervleugel en een derde exemplaar de linker! Charles geeft aan dat Lempke in het verleden al eens schreef over *I. limbaria* met een missende vleugel.

Op 15.vii.2018 werd in het Lauwersmeer een exemplaar gevangen van *Xanthorhoe biriviata* (Borkhausen), springzaadbandspanner. De soort is in het noorden van het land beslist niet algemeen en in het Lauwersmeergebied was de soort nog niet eerder gezien.

Op 27.v.2018 werd een exemplaar van *Melanthia procellata* (Denis & Schiffermüller), witvlekbosrandspanner, gevangen in een bosgebied nabij Lauwersoog. Een opvallende waarneming omdat de voedselplant bosrank (*Clematis vitalba*) voor zover bekend nergens in het gebied voorkomt. Het zou natuurlijk een zwerver kunnen zijn geweest. Op zowel 4.vi. als 21.vii. werd de soort echter opnieuw gevangen, op vrijwel dezelfde plaats in hetzelfde bosgebied. Op basis hiervan zou je toch kunnen verwachten dat er een populatie in het gebied aanwezig is. *M. procellata* was nog niet eerder in het Lauwersmeergebied gezien. Daarna wordt een afwijkend exemplaar van *Cabera exanthemata* (Scopoli), bruine grijsbandspanner, getoond, gevangen op 9.vii.2018. Het betreft een exemplaar met zeer duidelijke, brede en grijze dwarslijnen.

Vervolgens worden een aantal ‘dwergspanners’ getoond, die nog niet eerder in het Lauwersmeergebied zijn waargenomen: *Pasiphila chloerata* (Mabille), sleedoorn-dwergspanner, op 31.v.2018 en 10.vi.2018 steeds één exemplaar; *Eupithecia dodoneata* (Guenée), eikendwergspanner, met drie exemplaren op 24.v.2018; *Eupithecia indigata* (Hübner), dennendwergspanner, op 9.v.2018; *Eupithecia nanata* (Hübner), smalvleugeldwergspanner, op 29.vii.2018; *Eupithecia succenturiata* (Linnaeus), witvlak-dwergspanner, op 29.vii.2018.

Op 27.v.2018 werd een exemplaar van *Pharmacis lupulina* (Linnaeus), slawortelboorder, gevangen in het bos ten oosten van het dorp Lauwersoog. Een soort die ik persoonlijk nog nooit gevangen had en dit is dus ook het eerste exemplaar van het Lauwersmeergebied. Eveneens nieuw voor het Lauwersmeergebied is *Xanthia ocellaris* (Borkhausen), populierengouduil, die waarvan één exemplaar op 9.ix.2018 werd van gevangen.

Op 6.x.2018 werden de eerste exemplaren van *Gripesia aprilina* (Linnaeus), diana-uil, voor het Lauwersmeergebied gevangen. Van oudsher is dit een soort die met name in zuidoost Friesland en de aangrenzende gebieden in Drenthe voorkomt, maar die zich vooral de laatste jaren ook in noordelijke richting uitbreidt. Ik had de soort daarom nog niet in het Lauwersmeergebied verwacht. Opvallend was dan ook dat *G. aprilina* ook op 12.x en 14.x.2018 gevangen werd, met in totaal nog eens zeven exemplaren. Een fraaie aanwinst voor het gebied!

Hierna worden foto's van twee exemplaren van de in het Lauwersmeergebied zeer gewone *Mesoligia furuncula* (Denis & Schiffermüller), zandhalmuiltje, getoond. Het is bekend dat dit qua uiterlijk een zeer variabele soort is, maar deze beide vormen kende ik nog niet. De ene heeft een duidelijke donkere veeg in de lengterichting over de voorvleugel, de andere is veel lichter en mist de vaak zo duidelijke tweedeling van de voorvleugel waarbij de binnenzijde donker is gekleurd en de buitenzijde juist lichter is gekleurd.

Franje 22 (43) – februari 2019

Tevens wordt een andere algemene soort getoond: *Ourapteryx sambucaria* (Linnaeus), vliervlinder, waarvan op 6.x, 12.x en 14.x.2018 in totaal negen exemplaren gevangen werden in het Lauwersmeergebied. Dit zijn erg late vangsten voor deze soort, die normaal gesproken ruwweg van begin juni tot en met half augustus vliegt!

Tot slot wordt een foto getoond van een van de meest interessante vangsten van het afgelopen seizoen in het Lauwersmeergebied: een exemplaar van *Catocala fraxini* (Linnaeus), blauw weeskind. Het exemplaar werd op licht gevangen op 29.vii.2018 en dat is vrij vroeg voor deze prachtige vlinder!

Harry Groenink – Bijzondere waarnemingen in Overijssel

Tijdens deze bijeenkomst laat ik enkele voor mij interessante vlindersoorten zien die ik in 2018 in mijn woonomgeving in Overijssel tegenkwam. De dieren zijn waargenomen op licht en zijn gevangen. De volgende opgezette exemplaren zijn getoond:

Idaea subsericeata (Haworth), satijnstipspanner, te Zuidloo op 15.ix.2018.

Idaea sylvestraria (Hübner), randstipspanner, kwam langs op de Sprengenberg op 27.vii.2018, een soort die ik nog niet eerder heb waargenomen.

Selenia tetralunaria (Hufnagel), halvemaanvlinder, in de Rheezermaten op 20.vii.2018.

Alcis repandata (Linnaeus), variabele spikkelspanner, in Zuidloo op 22.vi.2018.

Pharmacis fusconebulosa (DeGeer), gemarmerde wortelboorder, in Zuidloo op 8.vi.2018.

Lymantria monacha (Linnaeus), nonvlinder, een vrouwtje op licht in Zuidloo op 14.vi.2018.

Lacanobia contigua (Denis & Schiffermüller), geoogde w-uil, op de Sprengenberg op 16.vi.2018.

Simyra albovenosa (Goeze), kleine rietvink in de Rheezermaten op 20.vii.2018.

Xestia ditrapezium (Denis & Schiffermüller), trapeziumuil, in Zuidloo op 19.vi.2018. Het was nog een puzzel welke *Xestia* soort dit is. De stip aan de voorvleugel is bepalend voor de soort.

Eublemma purpurina (Denis & Schiffermüller), prachtpurperuiltje, in Beerze op 18.ix.2018. Een heel mooie vondst. Deze soort is sinds 2014 in Nederland waargenomen maar wordt meestal in de provincie Zeeland gespot.

Eén exemplaar betreft een *Apamea* soort, mogelijk *A. crenata* (Hufnagel) of *A. epomidion* (Haworth), in Zuidloo 21.v.2018.

Maurice Franssen: De sponzige sponsa

Maurice wijdt een korte presentatie aan *Catocala sponsa* (Linnaeus), het karmozijnrood weeskind. Tot ruwweg een jaar of tien geleden was dit een zeldzame vlinder die vooral gezien werd in oude eikenbossen in Zuid-Limburg, op de Veluwe en lokaal in de duinen. Tegenwoordig is deze fraaie Erebididae in vrijwel het hele land te vinden zo lang er maar eiken (*Quercus*) in de buurt zijn. 2018 Was een erg goed jaar voor *C. sponsa*, Maurice zag een kersvers exemplaar in de Coepelduynen bij Noordwijk waarmee dit een nieuwe soort is voor dit uurhok. In de Wolfhezer Bossen, waar Maurice al drie jaar inventariseert, werd *C. sponsa* ook geregeld gezien op stroop, bijvoorbeeld op 6.viii. van dit jaar. Op de getoonde foto's is te zien hoe een exemplaar zich eerst tegoed doet aan de stroop en nadat hij 'uitgebuikt' is op het vanglakken verschijnt. Maar ook dan is hij nog dorstig en zuigt

achtereenvolgens aan het vochtige laken uit een waterflesje en aan het zweet op de hand van Maurice. Met recht dus een sponzige *sponsa*!

Jeroen Voogd: drie korte punten

Ik wil jullie graag bijpraten over het nut van het hele jaar smeren met stroop, over de mogelijkheid om rupsen te zoeken met een zaklamp en over “De Dikke Voogd”.

Allereerst het smeren.

Veel mensen smeren alleen wanneer er weinig nectarbronnen zijn. Zelf smeer ik het hele jaar door, tussen januari en december. Ik heb hier een vaste locatie voor op de Veluwe in een gevarieerd biotoop met hei en bos. In principe kom ik hier wekelijks. Mijn ervaring is dat ik ook in de periode mei-juni zeker zo’n 70 verschillende soorten tijdens een smeersessie kan waarnemen (fig. 15). Wanneer het weer het toelaat en ik langer blijf, zie ik ook na 03.00 uur nog voor die nacht nieuwe soorten komen. In het voorjaar zitten er soms rond de honderd exemplaren van *Orthosia gothica* (Linnaeus) op de stroop. In de weeskinderentijd zie ik heel veel *Catocala sponsa*, ik zie *Eurois occulta* (Linnaeus), *Lacanobia contigua* (Linnaeus) en zo af en toe ook een *Sphinx pinastri* Linnaeus, dennepijlstaart. In het najaar komt *Mniotype satura* (Denis & Schiffermüller) op af en ook de fraaie *Gripesia aprilina* (Linnaeus) waarvan dit jaar er meer dan 60 exemplaren aanwezig waren. De plek die ik bezoek heeft niet alleen leuke vlindersoorten. Hier woont ook de groene jachtspin, *Micrommata virescens* (Walckenaer), die regelmatig te zien is. Bijzonder is ook dat tijdens het nachtvlinderen de gewone reuzenmier, *Camponotus ligniperda* Stårcke, is aangetroffen, in Nederland een bijna verdwenen soort. In de nesten van de hoornaar, *Vespa crabro* Linnaeus, leeft een speciale kever, de hoornaarkortschildkever, *Quedius dilatatus* (Fabricius), en ook deze kortschildkever zien we regelmatig op de bomen waarop gesmeerd is.

Rupsen zoeken met UV licht (fig. 22)

Een tip voor de rupsenzoeker: het is misschien wat onverwacht, maar met een zaklamp met UV licht is het heel leuk om in de schemering en nacht naar rupsen te zoeken. Als je met zo’n zaklamp op de vegetatie schijnt, lichten bepaalde rupsen prachtig op. Te gebruiken tussen één en tien meter afstand. Dergelijke zaklampen met UV licht zijn online te bestellen.

“De Dikke Voogd”,

Dit is de naam die de werknemers bij de KNNV uitgeverij aan mijn boek hebben gegeven. Na jaren voorbereidend werk is er nu zicht op een publicatie in 2019. Het boek zal een 600-700 pagina’s beslaan waarin 905 soorten vlinders worden behandeld. Een kort verhaal over de vlinder, verspreiding in Nederland en vliegtijd. En een verhaal over de rups, waarnemingstijd, voedselplanten, overwinteringsstrategie. Van 902 soorten zijn er foto’s van levende exemplaren beschikbaar naast een foto van een opgezet exemplaar. Bij de foto’s zal de nadruk op rupsen vallen.

Frans Post

Frans houdt een interessant verhaal over de dynamiek van de nachtvlindernachten. Per nacht houdt Frans het exacte aantal vlindersoorten per uur en hun aantallen bij. Mannetjes en vrouwtjes worden afzonderlijk geteld. Het vliegpatroon wordt afgezet tegen de

Franje 22 (43) – februari 2019

weersomstandigheden: temperatuurstijging of –daling, mist die opkomt of verdwijnt, windrichting en sterkte. Een absoluut vreemde nacht met allerlei variabelen in temperatuur en windrichting en –sterkte wordt door Frans apart toegelicht.

Een tweede punt is het verhaal over *Protolampra sobrina* (Duponchel), de moerasheide-aarduil. Deze vlinder komt volgens Lempke in natte veengebieden voor. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd de soort als uitgestorven in Nederland beschouwd. Frans ving één exemplaar in 2001 en één ex. in 2008. Afgelopen jaar zijn er zeker vijftien exemplaren in één nacht waargenomen. Daarvan zijn er weliswaar dertien weer losgelaten maar het bewijst wel dat op dit moment de Peel kennelijk de enige vindplaats is in Nederland.

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 23 februari 2019

Om 11.00 uur in het Centrum voor Natuur- en Milieu- Educatie “Landgoed Schothorst”
het Groene Huis te Amersfoort, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort;
tel: (033) 469 52 00; e-mail: cnme@amersfoort.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open.
11.00 uur	Opening Verslag vorige vergadering Bestuursmededelingen intern en extern
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Faunistische mededelingen (met korte pauze rond 14.30 uur)
16.00 uur	Sluiting

Routebeschrijving, zie Franje 20 (39), 20 (40) & 21 (41) of
<https://www.hetgroenehuisamersfoort.nl/contact>

Voor openbaar vervoer check www.9292.nl

Franje 22 (43) – februari 2019

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 6 april 2019

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboecop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

Agenda:

10.30 uur Zaal open

11.00 uur Opening

Verslag vorige vergadering

Bestuursmededelingen (waaronder determinatiedag, financieel verslag,
kascommissie, begroting 2019, excursies en rondvraag)

12.30 uur Lunchpauze

13.15 uur Faunistische mededelingen

16.00 uur Sluiting

Op de website is de actuele agenda te vinden: www.sectieterhaar.com/actueel/agenda/php

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi". Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld-Leerdam. Hierna zie boven. Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. Over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.